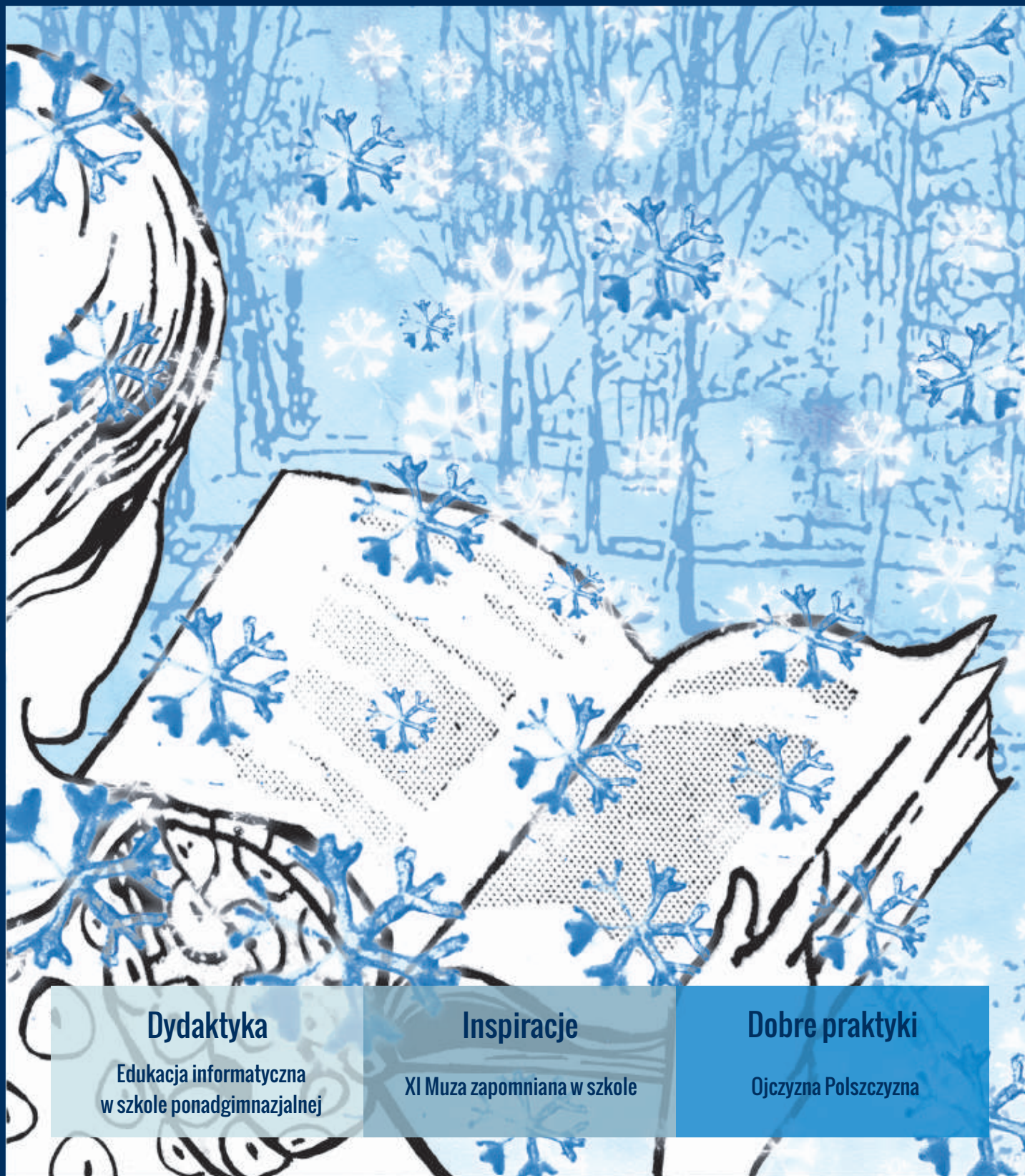

Uczyć lepiej

ISSN 1641-5825

OŚRODEK
DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI
W POZNANIU

Dydaktyka

Edukacja informatyczna
w szkole ponadgimnazjalnej

Inspiracje

XI Muza zapomniana w szkole

Dobre praktyki

Ojczyzna Polsczyzna

XX Targi Edukacyjne, Poznań 2016

18–20 marca 2016 (piątek, sobota, niedziela)

OD TRADYCJI DO KOMPETENCJI XXI WIEKU

Termin

18 marca (piątek), 10.00–18.00

19 marca (sobota), 10.00–18.00

20 marca (niedziela), 10.00–16.00

Miejsce

Międzynarodowe Targi Poznańskie
pawilony: 7, 7A, 8 i 15

WSTĘP WOLNY

Informacje i rejestracja na stronie www.targi.odn.poznan.pl

Zapraszamy na spotkania:

Piątek, 18.01.2016

- Inauguracja XX Targów Edukacyjnych – wykład Colina Rose'a
- Lekcja przyrody, geografii i biologii w wielkopolskich zabytkach
- Uczeń z niepełnosprawnością w szkole masowej
- Rozpoznawanie temperamentu uczniów i wychowanków metodą prof. Georga Nelsona
- Edukacja dla bezpieczeństwa a zagrożenia XXI wieku
- Etyka wobec problemów z pozoru nieszkolnych
- Teatralne arkana dawniej i dziś
- Poznaj różne zawody, zanim wybierzesz właściwy (prezentacja multimedialna)

Sobota, 19.01.2016

- Innowacyjne programy nauczania matematyki z GeoGebra dla gimnazjum oraz dla liceum ogólnokształcącego
- O rozwiązywaniu zadań z planimetrii
- Z matematyką od Miletu do Syrakuz
- Enigma – jak lingwiści ustąpili matematykom
- Technologie informacyjno-komunikacyjne w dydaktyce szkolnej
  - Lekcja programowania i robotyka w pudełku, czyli nauka algorytmiki z wykorzystaniem programowalnych „zabawek” i robotów
  - Rozszerzona rzeczywistość
  - „Cyfrowe laboratorium”
- Szkoła neuronów. O nastolatkach w szkole i wychowaniu
- Bullying – co działa w przeciwdziałaniu przemocy rówieśniczej?
- Folk for fun. Etniczna przygoda, czyli nauka tańców korowodowych z różnych stron świata
- Dopalacze niszczą życie
- Bądź jak Heweliusz – zamień pasję na zawód
- Szkoła dziedzictwa. Projekt 966
- Edukacja Międzykulturowa narzędziem do rozwoju kompetencji kluczowych
- Ekonomia nie taka straszna, czyli o nauczaniu ekonomii i podstaw przedsiębiorczości w gimnazjum
- Czytajmy książki – uskrzydłajmy dzieci! Wielowrażeńowe działania z tekstami literackimi w przedszkolu i szkole

Organizatorzy

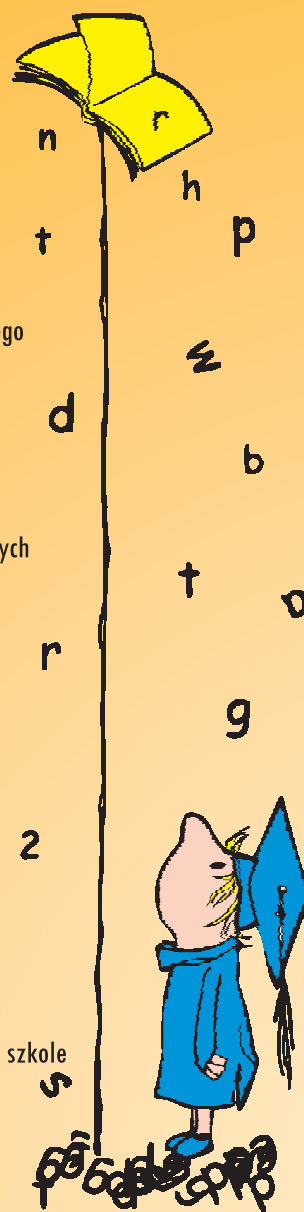
Samorząd
Województwa
Wielkopolskiego

OŚRODEK
DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI
W POZNANIU

MIĘDZYNARODOWE
TARGI
POZNAŃSKIE

Szanowni Państwo, zbliżamy się do jubileuszowych XX już Targów Edukacyjnych. Inicjatywa Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli (wówczas Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego) wpisała się w krajobraz wielkopolskiej oświaty. Spojrzenie na przebieg Targów z perspektywy minionych 20 lat ukazuje ogromne przemiany, jakie zaszły w tym czasie w szkołach. Dotyczą one zarówno promocji działań oświatowych, jak i oczekiwań odbiorców.

Wspólnie przeszliśmy długą, ale dynamicznie zmieniającą się drogę. Od ławek pokrytych zielonym sukmem i starych modeli komputerów do profesjonalnie przygotowanych stoisk według projektów uczniowskich z wykorzystaniem nowoczesnej technologii. Od skromnych sal w dawnym budynku Ośrodka przy al. Niepodległości do nowoczesnych pawilonów na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich. Od grupy kilku osób na czele z inicjatorką, Panią Aleksandrą Gołębiowską (ówczesnym dyrektorem WOM) do partnerstwa Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego i Międzynarodowych Targów Poznańskich.

Tegoroczne Targi pod hasłem „Od tradycji do kompetencji XXI wieku” zainicjuje wykład Colina Rose’a, który z pewnością uruchomi w nas siły do realizacji nowoczesnego nauczania w zmieniającej się szkole, bo *Każdy ma dość siły, aby urzeczywistnić to, o czym jest przekonany.* (Johann Wolfgang Goethe)

Już dzisiaj serdecznie zapraszam do Sali Ziemi na inaugurację, a także do udziału we wszystkich, jakże różnorodnych, wydarzeniach targowych.

Ewa Superczyńska
– redaktor naczelny „Uczyć lepiej”;
dyrektor ODN w Poznaniu

Program wsparcia dyrektorów szkół w rejonie działania Ośrodka

więcej na www.odn.poznan.pl

Dydaktyka

Edukacja informatyczna w szkole gimnazjalnej 4

Inspiracje

XI Muza zapomniana w szkole 6

Z głową w chmurach (wyrzowych) 7

W labiryncie wiedzy 9

Zarządzanie sobą i innymi

Raport z ewaluacji wewnętrznej 10

Zdrowie

Prawidłowe odżywianie 12

Dobre praktyki

Co jesz i jak jesz 13

W artystycznym saloniku 14

Ojczyzna Polsczyzna 16

Rekomendacje czytelnicze

Lekcje etyki 17

Refleksja we współczesnej szkole 18

Uczyć lepiej

Adres redakcji

ul. Górecka 1 60-201 Poznań
tel. 061 858 47 00, fax 061 852 33 29
e-mail: uczycielej@odn.poznan.pl
<http://www.odn.poznan.pl>

Konto

KB S.A.III O/Poznań
86 1500 1621 1216 2005 9460 0000

Redakcja

Redaktor naczelny Ewa Superczyńska
Sekretarz redakcji Joanna Marchewka
Zespół redakcyjny: Tadeusz Nowik
Dorota Mursztyn-Gorgoń

Reklamy i ogłoszenia

różne warianty
konkurencyjne ceny
szeroki krąg odbiorców związanych z oświatą

Kontakt

Joanna Marchewka (tel. 061 858 4764)
joanna.marchewka@odn.poznan.pl

Korekta

Krystyna Klimontowicz

Autorzy tekstów

Joanna Artjemiew
Aneta Cierechowicz
Magdalena Gajtkowska
Justyna Gołaszewska
Alina Płaziak-Janiszewska
Justyna Jędrzejak
Ewa Kubiak
Stefania Misiarek
Aneta Sierocińska
Katarzyna Trojan
Patrycja Wesołowska
Andrzej Żyłowski
Uczniowie kl. IV Zespołu
Szkoł Gastronomicznych w Poznaniu

Opracowanie graficzne

Tomasz Filiponek

Autorzy grafiki

Sylwia Pragłowska (okładka)

Druk

Zakład Poligraficzny A. Frąckowiak
ul. Unii Lubelskiej 3, 61 -249 Poznań
tel./fax 061 87482 13, e-mail: afdruk@icpnet.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo adiacji i skracania tekstów oraz zmiany tytułów. Materiałów niezamówionych nie zwracamy. Za treść płatnych ogłoszeń nie odpowiadamy.

IT Szkoła – projekt MOOC

Edukacja informatyczna w szkole ponadgimnazjalnej

Projekt jest inicjatywą środowiska akademickiego. Otrzymał pozytywne opinie nauczycieli, którzy wykorzystują materiały dydaktyczne IT Szkoły w czasie zajęć informatyki oraz jako pomoc w pracy pozaszkolnej uczniów.

IT Szkoła (www.it-szkola.edu.pl) to internetowy otwarty program studiów e-learningowych w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Jego głównym celem jest podwyższenie kompetencji z obszaru ICT u uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz zachęcenie ich do podjęcia studiów w dziedzinie informatyki oraz na kierunkach technicznych.

W ramach programu przygotowano i udostępniono w Internecie ponad sto kursów i wykładów, w tym testy samooceny, pozwalające uczniom sprawdzić zrozumienie i stopień opanowania materiału dydaktycznego po każdym module wiedzy. Test ocenia wiedzę ucznia, jego zaliczenie umożliwia otrzymanie certyfikatu potwierdzającego realizację kursu.

Program cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem uczniów i nauczycieli informatyki w całej Polsce. Od chwili uruchomienia, które miało miejsce w 2012 roku, oglądalność stron osiągnęła ponad 25 milionów odsłon, ponad 73 tysiące zarejestrowanych uczniów z 560 szkół uzyskało prawie 600 tysięcy certyfikatów potwierdzających realizację kursów. Przedstawiona na rysunku mapa geografii wejść na portal IT Szkoła potwierdza masowy charakter projektu. W okresie od października 2012 do grudnia 2015 odnotowano logowania z 619 miejscowości w Polsce.

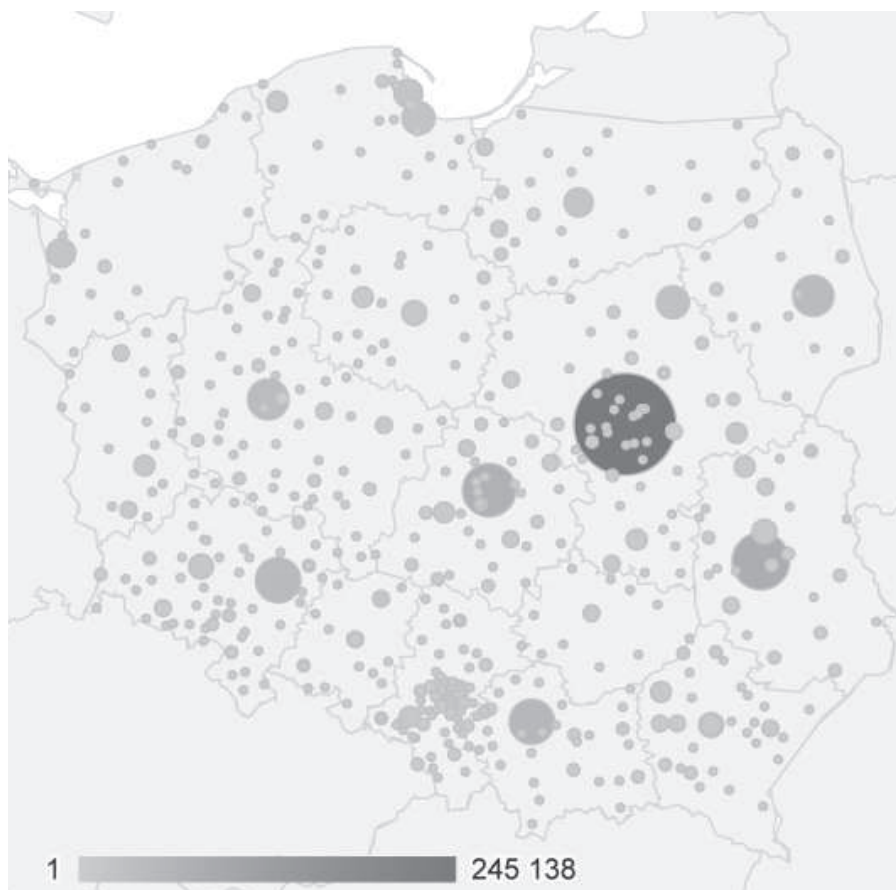
Projekt otrzymał także pozytywne opinie nauczycieli, którzy wykorzystują materiały dydaktyczne IT Szkoły w trakcie zajęć informatyki oraz jako pomoc w pracy pozaszkolnej uczniów.

IT Szkoła to inicjatywa środowiska akademickiego. Prowadzenie działań edukacyjnych i popularnonaukowych skierowanych do środowiska uczniów i nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych (określane angielskim terminem *outreach*) to jeden ze stosunkowo nowych elementów misji uczelni. Szkoły wyższe jako wysoko wyspecjalizowane ośrodki dydaktyczne i naukowe w coraz szerszym zakresie włączają się w realizację projektów edukacyjnych typu *life long learning*. Jednym z ważniejszych

obecnie obszarów wsparcia jest kwestia kompetencji cyfrowych w kontekście ich znaczenia dla konkurencyjności i innowacyjności gospodarki. Warszawska Wyższa Szkoła Informatyki jako uczelnia specja-

względu na poziom merytoryczny oferowanych kursów rekomendujemy włączenie się do programu szkół ponadgimnazjalnych. IT Szkoła nawiązuje do aktualnej Podstawy programowej przedmiotu informatyka w liceum oraz Podstawy programowej dla zawodu technik informatyk i dlatego może stanowić dla nauczycieli informatyki oraz

Miejscowości zalogowania na portalu IT Szkoła w Polsce.

Źródło: Google Analytics

listyczna z oczywistych powodów zaangażowała się w realizację różnego typu działań związanych z doskonaleniem tych kompetencji, a IT Szkoła jest jednym z kilku projektów zainicjowanych i prowadzonych przez uczelnię.

IT Szkoła w pracy nauczyciela

Program jest otwarty dla wszystkich osób zainteresowanych informatyką, jednak ze

przedmiotów zawodowych dodatkowo narzędzie wzbogacające proces kształcenia, zarówno w formie samokształcenia w systemie pozaklasowym, jak również w ramach zajęć lekcyjnych.

W kontekście współpracy ze szkołami program zakłada realizację takich celów jak: podwyższenie kompetencji ICT niezbędnych do dalszego kształcenia się na studiach wyższych na kierunkach

technicznych poprzez udział w kursach on-line, podwyższenie kompetencji nauczycieli w zakresie wybranych obszarów informatyki poprzez oferowane w programie specjalistyczne szkolenia stacjonarne i w formule e-learningowej, wyłonienie poprzez ranking on-line najbardziej aktywnych szkół ponadgimnazjalnych działających na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

Program stwarza także możliwości rozwijania zainteresowań naukowych uczniom uzdolnionym informatycznie. Mogą oni dołączyć do kół naukowych, prowadzonych przez uczelnię. Od 2015 r. testowana jest formuła zdalnych kół naukowych, realizowanych z wykorzystaniem telekonferencji. W realizowanych w ramach IT Szkoła konkursach wiedzy informatycznej oraz konkursach graficznych wzięło dotychczas udział ponad 8,5 tysiąca uczniów.

Realizowanie celów programu nie byłoby możliwe bez udziału nauczycieli. To od nich uczniowie najczęściej dowiadują się o możliwości korzystania z zasobów dydaktycznych udostępnianych w programie. Nauczyciele koordynują również bieżącą pracę uczniów, dokonując oceny, które materiały z proponowanych na portalu są adekwatne do poziomu ucznia oraz etapu, na jakim znajduje się realizacja programu nauczania w klasie.

Aktualnie z programem IT Szkoła współpracuje ponad 1500 nauczycieli. W ogromnej większości są to nauczyciele informatyki oraz przedmiotów zawodowych związanych z kierunkiem informatyka. Program udostępnia im narzędzia umożliwiające zarządzanie grupami uczniów. Panel nauczyciela pozwala na śledzenie aktywności w związku z realizowanymi zadaniami dydaktycznymi na portalu, przedstawia statystyki zrealizowanych kursów oraz wykładów, prezentuje wyniki testów wiedzy. Narzędzie to jest wciąż rozwijane w kierunku zwiększenia liczby danych o aktywnościach uczniów oraz prezentowania ich w różnych, interesujących nauczycieli kontekstach, np. wyniki ucznia na tle grupy, indywidualne i grupowe raporty okresowe z postępów w nauce.

Zarejestrowanie szkoły w programie to dla nauczycieli dodatkowa możliwość motywowania uczniów do pracy samodzielnej, sprzyjającej rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień. IT Szkoła cyklicznie realizuje konkursy oraz akcje edukacyjne, których reguły konstruowane są w taki sposób, aby uczniowie przejmowali odpowiedzialność za własną naukę. Udział w wydarzeniach, które nie są dla uczniów obowiązkowe, uczy ich, że sukces to wynik systematycznej pracy, zaangażowania i umiejętności doprowadzenia każdego przedsięwzięcia do końca.

Zakres programu

Wybór tematyki kursów został poprzedzony badaniem grupy 236 nauczycieli informatyki ze szkół ponadgimnazjalnych, w wyniku którego zidentyfikowano między innymi takie problemy jak: rozbieżności pomiędzy wiedzą zdobywaną w szkole z zakresu informatyki a zakresem umiejętności niezbędnych do stosowania technologii informacyjnych w codziennym życiu i pracy, mały wybór narzędzi dydaktycznych wspomagających pracę nauczycieli przedmiotów informatycznych, utrudnienia w indywidualnej pracy z uczniem uzdolnionym w zakresie informatyki.

Na podstawie badania określono także obszary informatyki, które zdaniem nauczycieli są w sposób niewystarczający reprezentowane w programach nauczania lub z powodu braku kwalifikacji samych nauczycieli nie są uwzględniane w procesie dydaktycznym w szkole. Dydaktycy wskazali zbyt małą liczbę godzin przeznaczonych na realizację materiału przewidzianego programem w zakresie takich obszarów jak: multimedia, grafika, technologie komputerowe, programowanie czy sieci komputerowe. Struktura materiałów IT Szkoła odzwierciedla rekomendacje nauczycieli. Aktualnie materiały są prezentowane w następujących grupach tematycznych: algorytmika i programowanie, bazy danych, multimedia, grafika i technologie internetowe, sieci komputerowe oraz tendencje w rozwoju informatyki i jej zastosowań. Czynnione są starania, aby tematyka treści dydaktycznych odpowiadała aktualnym trendom nie tylko w zakresie szeroko rozumianej informatyki jako dziedziny opisującej postęp technologiczny, ale także sprzyjała kształceniu zgodnemu z prognozowanymi zmianami rynku pracy. Stąd nowe kursy oraz programy edukacyjne z zakresu programowania na urządzeniach mobilnych czy bezpieczeństwa cyfrowego.

Program reaguje również na zmiany zachodzące w podejściu do kształcenia. Wśród najnowszych zasobów IT Szkoły wprowadzono blok interdyscyplinarnych kursów dla uczniów oraz scenariusze dla nauczycieli. Konstrukcja scenariuszy odwołuje się do reformy programowej, której autorzy proponują konstruowanie bloków przedmiotowych oraz programy złożone ze ścieżek edukacyjnych (międzyprzedmiotowych). W ramach IT Szkoły prezentujemy podejście, w którym informatyka nauczana jest w korelacji z matematyką, fizyką, chemią a nawet biologią. Scenariusze i kursy prezentują przykłady zastosowań technologii informacyjnych w nauczaniu przedmiotów matematycznych i przyrodniczych. Dopracowywana jest również formuła realizowanego zdalnie projektu edukacyjnego.

Cechy projektu MOOC oraz społecznościowy charakter IT Szkoła

Do wdrożenia celów projektu IT Szkoła została przygotowana platforma internetowa WWSI o charakterze MOOC (*massive open online course*), wzbogacona o elementy społecznościowe oraz indywidualne i zespołowe narzędzia motywacyjne. Społecznościowy charakter działań edukacyjnych prowadzonych na platformie wyraża się w tworzeniu warunków do takiego formułowania celów oraz sposobów ich realizacji, które stymulują współpracę poszczególnych interesariuszy projektu. Głównym celem projektu IT Szkoła jest bowiem podnoszenie kompetencji ICT u uczniów dzięki współpracy szkół wyższych oraz szkół ponadgimnazjalnych w całej Polsce. Szkoły otrzymują ofertę dydaktyczną wzbogaconą o wymiar akademicki oraz możliwość udziału w realizacji celów Europejskiej Agencji Cyfrowej, a szczególnie rozwijania e-umiejętności (*e-skills*) uczniów. Uczelnie z kolei mogą popularyzować działalność badawczo-naukową w środowiskach pozaakademickich oraz promować swoją ofertę dydaktyczno-naukową wśród potencjalnych studentów. Nauczyciele informatyki otrzymują wartościowe narzędzia do wspomagania zajęć lekcyjnych i poza-lekcyjnych oraz ofertę bezpłatnych e-learningowych szkoleń w zakresie podnoszenia własnych kompetencji zawodowych. Wykładowcy akademicy poprzez udział w projekcie zyskują możliwość weryfikacji stanu wiedzy i umiejętności informatycznych uczniów, którzy wkrótce jako studenci staną się podmiotem realizacji efektów kształcenia określonych w programach, przygotowanych zgodnie z założeniami Krajowych Ram Kwalifikacyjnych.

Podsumowując, można stwierdzić, że na sukces programu IT Szkoła złożyło się kilka czynników. Po pierwsze, jest to efekt nowości na polskiej mapie edukacyjnej. Po drugie, to wynik staranności prac przeprowadzonych na etapie projektowania portalu, w tym doboru treści na podstawie badań edukacyjnych oraz wysokiej jakości materiałów. Wreszcie nie bez znaczenia jest fakt otwartego dostępu do zasobów. Dla pokolenia Y Internet staje się najważniejszym źródłem wiedzy o otaczającym świecie, co wskazuje na nieuchronność przeniesienia znacznej części działań edukacyjnych w przestrzeń wirtualną.

Andrzej Żyławski
– założyciel, wieloletni rektor, obecnie prezydent
Warszawskiej Wyższej Szkoły Informatyki.
Autor wielu projektów innowacyjnych.

Justyna Gołaszewska
– koordynator programu IT Szkoła z ramienia
Warszawskiej Wyższej Szkoły Informatyki.
Autorka i koordynatorka projektów
z zakresu edukacji informatycznej.

XI Muza zapomniana w szkole

Co zrobić, by kontakt ucznia z multimediami nie ograniczał się tylko do osławionego „kopiuj-wklej” czy bezrefleksyjnego korzystania z gier? Musimy wskazać mu alternatywne sposoby twórczej zabawy z komputerem, która w efekcie będzie uczeniem się poprzez działanie. Taką propozycją może być wspólne przygotowanie słuchowiska.

Słuchowisko, które zrealizowałam z okazji 30- lecia Szkoły Podstawowej nr 12 w Gnieźnie, określiłabym metaforycznie za Rolandem Barthesem jako *tkankę ze słów, obrazów i dźwięków*¹. Moje spotkanie z XI Muzą tematycznie wiązało się z ekologią i profesorem Adamem Wodiczką – patronem szkoły. Kluczowym ogniwem było zaopatrzenie się w dobry komputer, wielokierunkowy mikrofon oraz pobranie wielosłownikowego edytora plików dźwiękowych Audacity na licencji General Public License. Po opanowaniu jego obsługi (wskazówki na <http://manual.audacityteam.org/>) można było rozpocząć proces nagrywania dźwięków, obróbki i miksowania. Nie zapomnijmy bowiem, że warunkiem *sine qua non* powstania dobrego, amatorskiego słuchowiska jest gruntowne przygotowanie się nauczyciela zarówno od strony teoretycznej, jak i praktycznej.

Spśród wielu definicji sztuki audialnej szczególnie trafna wydaje się wypowiedź Michała Kaziowa: *Słuchowisko to artystyczne dzieło radiowe, którego tworzywem są wyłącznie elementy foniczne (głos, mówione słowo, cisza, muzyka, odgłosy natury, głosy ptaków i zwierząt, odgłosy uruchamianych przedmiotów, wieloplaniowa akustyczna przestrzeń); w strukturze poetyckie literackiej, a jego dominantę stanowi niewidzialność. Akcja słuchowiska konstruuje się jako imaginatywna rzeczywistość w wytwórczej wyobraźni słuchacza*². Nauczyciel jako kierownik projektu musi zatem wziąć na swoje barki rolę reżysera, realizatora dźwięku i montażysty, ponadto zarazić pasją grupę dzieci. A wszystko w myśl zasady, której staram się być wierna od wielu lat pracy w szkole: *Nigdy nie przerywaj swej nauki i uczyni tak, by zawsze pomnażać to, co już wiesz.* (Katon).

Szkolne słuchowisko aktem komunikacji

Nagrana audycja pod względem gatunkowym zbliżona jest zazwyczaj do reportażu, relacji, wywiadu czy felietonu. Możemy też wykreować miniformę dramatyczną,

wtopioną w realia życia szkoły. W tym wypadku powinna dominować funkcja ludyczna, poznawcza i oczywiście wychowawcza. Zaczynamy od czołówki, w której nastąpi zagajenie niezwiązane z fabułą, wskazujące na rodzaj genologiczny i okoliczności powstania. Tak wprowadzamy znaki delimitacji i wyznaczamy granice tekstu. Zadbajmy, by dialogi w naszym słuchowisku były dynamiczne, zaskakujące, zabawne, pełne językowej ekspresji. Po „namalowaniu słowem” wymyślonej historii zamieszczamy w zakończeniu informacje o wszystkich twórcach słuchowiska. Po zakończeniu nagrania pozostaje już tylko liczyć na uważnych odbiorców w myśl zasady Schöninga, że słuchowisko jest *wynikiem procesu, który inicjuje autor, a finalizuje słuchacz*³.

Nie wolno zapomnieć, że istotą słuchowiska jest opowiadanie. Fabułę buduje leksyka, a jej centralne miejsce zajmują dźwiękowe obrazy ludzi, przedmiotów, fikcyjne historie. W warstwie świata przedstawionego musimy pamiętać, że awizualność słuchowiska, zwłaszcza w szkole podstawowej, wyklucza skomplikowaną fabułę. Czas akcji możemy regulować np. odcinkowością.

W naszym przypadku staraliśmy się stworzyć dźwiękowy portret patrona, który został unaoczniony poprzez dialogi z ekologią w tle i monolog spikera – to jego zapowiedzi wyłuszczały okoliczności niezwykłego spotkania w konwencji onirycznej. Satisfakcja autorska wynikała z tego, że odbiorcy naszego słuchowiska potrafili odczytać znaczenie przedstawionej sytuacji, jej komiczność, dramatyzm i ukryty podtekst wychowawczy.

Dbałość o szczegóły

Co zrobić, by powstające dzieło audialne miało przyzwoity poziom, aktywizowało młodego odbiorcę i pobudzało jego wyobraźnię? Przede wszystkim musimy stworzyć wyraziste postaci. Bohaterowie powinni prowadzić związane, zrozumiałe dialogi, które opowiedzą historię, posuną akcję do przodu i sugestywnie scharakteryzują po-

staci – jednym słowem stworzą iluzję autentyczności. Pomoże w tym przestrzeganie kilku zasad: nierozbudowana akcja, jednoewentualnie dwuwątkowość, ograniczona liczba postaci, sekwencja scen, właściwie dobrane środki ekspresji. Równie istotne jest wykorzystanie: właściwości głosu, cech artykulacyjnych i intonacyjnych oraz fakultatywnych elementów tła dźwiękowego.

Nauczyciel powinien pracować metodycznie, korzystając z następujących wskazówek:

1. Opracowanie scenariusza, jego analiza i interpretacja, dookreślenie intencji reżysera.
2. Opracowanie scen dźwiękowo-przestrzennych, budowanie cyfrowej efektoteki.
3. Ustalenie obsady, rozdanie tekstów, próba czytania wg wyodrębnionych scen.
4. Aranżacja amatorskiego studia, nagranie, dodanie oprawy muzycznej i montaż.
5. Archiwizacja na płytach CD, prezentacja przed społecznością szkoły.

Polonista musi wcielić się w rolę: reżysera literackiego, reżysera dźwięku, osoby czuwającej nad nagraniem popisów instrumentalnych dzieci albo pracującej na gotowych utworach (dozwolonych prawem autorskim) jako tzw. ilustrator muzyczny. Nie bójmy się tych zadań, ale też nie zapomnijmy o potrzebie zachowania kilku dni dystansu, żeby całość odsłuchać i dokonać poprawek. Miejmy świadomość, że w żadnym innym tekście kultury kod parajęzykowy (siła, barwa głosu, jego brzmienie), towarzyszący mowie lektorów, nie odgrywa tak istotnej roli.

Efekty dźwiękowe artystycznym dopełnieniem tekstu

Bez wahania można zgodzić się ze Sławą Bardijewską, że słuchowisko to dzieło *rzeźbione dźwiękami*⁴. Dla jednych odbiorców efekty dźwiękowe będą tylko tłem, dla innych czymś, co dopełnia tekst w zamierzony, pełen artyzmu sposób. Warto zatem przyjrzeć się tzw. kuchni akustycznej słuchowiska. Pracując nad audycją, należy zachować równowagę między materią foniczną a znaczeniem samego słowa. Posługiwać się będziemy trzema kodami: słowem mówionym, czyli konwencjonalnym

systemem znaków językowych, znakami muzycznymi i tzw. gestami fonicznymi.

Materiał akustyczny: głos i jego barwa oraz wysokość, rytm, intonacja, akcent zdaniowy, tempo mówienia tworzą swobodny kanał przekazu. Głosy młodych aktorów należy dobrać tak, by stanowiły środek charakteryzujący postaci, odbicie ich stanów emocjonalnych. Z kolei gest foniczny nie podlega werbalizacji, ale może zwiększyć ekspresję werbalną. J. Mayer wyróżnił kilka wariantów gestów fonicznych⁵: gest zleksykalizowany- interiekcyczny, np. wyrazy wykrzyknikowe, interiekcja onomatopeiczna; foniczny gest niezleksykalizowany, np. jęki, krzyki, westchnienia czy śmiech; pauzy, czyli gesty interpunkcyjne. Użycie takich dźwięków paralingwistycznych jest wskazane w każdym dziele audialnym.

Dobłą praktyką jest wcześniejsze zgromadzenie tzw. efektoteki, czyli plików z konkretnymi nagraniami, np. gwaru szkolnego korytarza, dzwonek, odgłosów zbitą szybą itp. Będzie to rodzaj dźwiękowej scenografii, stanowiącej ekwiwalent sytuacji wzrokowej, a czasem pretekst do zainicjowania jakiegoś dialogu. Pracując z jednym mikrofonem, trudno uzyskać wrażenie trójwymiarowej przestrzeni imaginatywnego świata. Stworzenie wieloplanowych obrazów dźwiękowych będzie możliwe jednak dzięki oprogramowaniu Audacity. Pozwoli ono na przetwarzanie

wielu ścieżek, usuwanie echa, szumów, generowanie dodatkowych tonów itp.

Do słuchowiska warto również włączyć nagrania instrumentalne w wykonaniu dzieci. Muzyka jest przecież elementem struktury świata przedstawionego. Z harmonią słowa i dźwięków kontrastuje cisza. W realizowanym przeze mnie słuchowisku stała się ona środkiem ekspresji, unaoczniając spersonifikowany strach (scena zbita szybą w gablocie), zapowiadając „burzę” (oczekiwanie winowajców pod drzwiami dyrektora). Cisza występuje też w funkcji semantycznej – modyfikuje wypowiedź albo w funkcji konstrukcyjnej jako synonim akapitu, przerywnik między scenami (przeniesienie się z sali tradycji szkoły na łono natury). Mówimy też o tzw. dźwiękowym wyrażeniu ciszy, np. bicie zegara staje się znakiem przemijania, a śpiew ptaków wskazuje na las jako miejsce zdarzeń.

Warto pamiętać, że praktyka recepcyjno-odbiorcza uzależniona jest zawsze od kontekstu społecznego, określonych realiów placówki. Tekst bowiem nie funkcjonuje w izolacji, zmusza odbiorcę do wysiłku łączącego precyzyjnie postrzegania zmysłowe z intensywną pracą wyobraźni⁶.

Finis coronat opus

Tak przygotowane słuchowisko może stać się nową jakością estetyczną. Trzeba tylko zespolic kreatywność człowieka i potencjał urządzeń technicznych. Ostateczny

kształt dzieła audialnego i jego ekspresja zależne będą w dużej mierze od umiejętności obsługi konkretnego programu do edycji dźwięku. Zabawa z przetwarzaniem i łączeniem ścieżek w Audacity to wiele godzin spędzonych przy komputerze.

Niechaj zatem zaproszenie uczniów do realizacji tego zadania pozwoli im na doświadczenie nie tylko do roli odbiorcy dramatu radiowego, ale do myślenia o sobie w kategorii współtwórcy i ważnego uczestnika „teatru wyobraźni”. Pozostaje mi tylko życzyć potencjalnym eksperymentatorom, by próba zmierzenia się z przygotowaniem słuchowiska dowiodła w pełni siły radiowej iluzji.

¹ R. Barthes, *Teoria tekstu [w:] Współczesna teoria badań literackich za granicą*, t. IV/2, Kraków 1996, s. 188.

² M. Kaziów, *O dziele radiowym. Z zagadnień estetyki oryginalnego słuchowiska*, Wrocław 1973, s. 93.

³ K. Schöning, *Literatura foniczna jako potencjalny przedmiot badań literackich [w:] Nowe media w komunikacji społecznej w XX w.*, Warszawa 2002, s. 131.

⁴ S. Bardijewska, *Nagie słowo. Rzecz o słuchowisku*, Warszawa 2001, s. 48.

⁵ A. Maćkowiak, *O kreacji bohatera pierwszoplanowego w słuchowisku satyrycznym*, *Acta Universitatis Lodziana* 2013, 2(20), s. 185-200.

⁶ S. Bardijewska, *Słuchowisko jako tekst słowno-dźwiękowy [w:] Nowe media w komunikacji społecznej w XX w.*, Warszawa 2002, s. 127.

Ewa Kubiak
– nauczycielka języka polskiego
w Szkole Podstawowej nr 12 w Gnieźnie

Z głową w chmurach (wyrazowych)

Praca z chmurami wyrazowymi nie tylko uatrakcyjnia zajęcia, pobudza kreatywność uczniów. Rozwijają także ich umiejętności korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych.

W codziennej dydaktyce sięgamy po coraz atrakcyjniejsze narzędzia, które pomagają nam zaktualizować uczniów. Możliwości, jakie oferuje tablet czy laptop z dostępem do Internetu, są w tym nie do przecenienia. To właśnie przy pomocy tzw. kreatorów lub generatorów możemy tworzyć chmury wyrazowe i uczyć się, bawiąc słowami.

Ich tworzenie jest intuicyjne, łatwe, szybkie i przyjemne. Praca z chmurami w zależności od celu, jaki nam przyświeca, bywa wymagająca albo przeciwnie – prosta, często zabawna.

Chmura wyrazowa na lekcji

Chmura wyrazowa jest graficznym przedstawieniem wyrazów, zdań, tekstów. To forma ich wizualizacji, nadanie im określonego kształtu, układu, koloru, wyglądu.

Chmury wyrazowe, zarówno w wersji wydrukowanej, jak i wyświetlone na tablicy interaktywnej, pomagają skutecznie zaciekać uczniów. Ich tworzenie przez uczniów przyczynia się do rozwoju kompetencji informatycznych oraz wpisuje się w wymagania, jakie stawia przed nauczycielami Podstawa programowa i jej zapisy dotyczące przygotowania uczniów do życia w społeczeństwie

informatycznym oraz stwarzania uczniom warunków do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Jak zauważa M. Florkiewicz-Borkowska (2013) warto stosować chmury wyrazowe, bo *To dużo więcej niż lista słów czy też graficzne ich uporządkowanie. Niosą wiele informacji, wyzwalają kreatywność, pobudzają wyobraźnię, inspirują oraz uczą krytycznego myślenia. Uatrakcyjniają lekcje, a nudne do tej pory zadania zaczynają sprawiać frajdę.*

Sposoby na powtórki w gimnazjum

W labiryncie wiedzy

Bazowanie na słowach – kluczach to cecha pracy naszego mózgu, do której powinniśmy często się odwoływać. Jeśli uda nam się przy tym zastosować formę twórczej zabawy, to skuteczność edukacyjna gwarantowana.

Zgodnie z założeniami Podstawy programowej uczeń kończący gimnazjum to kompetentny odbiorca kultury, wyposażony w bagaż narzędzi, które pozwalają poruszać się po ścieżkach literackich światów. Wie m.in., jakie są wyznaczniki bajki, ballady, wskazuje w tekście poetyckim apostrofę i onomatopieję, potrafi objaśnić różnicę między literaturą fantasy a fantastycznonaukową. Dobrze, gdy tuż przed egzaminem bez trudu przypisuje poznane utwory do nazwiska autora, rodzaju oraz gatunku literackiego. Aby tak się stało, musimy nie tylko wyposażyć go w zapas wiedzy teoretycznoliterackiej, ale ją systematycznie utrwalać. Oczywiście, teoria literatury bezwzględnie musi mieć charakter funkcjonalny, a zatem powinna być serwowana zawsze jako dodatek do dania głównego, czyli tekstu. Owszem „Słownik terminów literackich” na lekcjach polskiego powinien się pojawiać, ale przede wszystkim w roli weryfikatora uczniowskich prób zdefiniowania tego, co wcześniej zostało zaobserwowane. Albo odwrotnie – wychodząc od definicji, przystępujemy do badania tekstu.

Raz, dwa, trzy, wskocz do gry!

Do rytuału egzaminacyjnych powtórek polecam wypróbowane przeze mnie metody, które ze względu na formę są atrakcyjne dla uczniów. Do worka z pojęciami z zakresu literatury dorzucam garść konkretnych nazwisk i tytułów. Wypisuję także te hasła, które wprawdzie nie pojawią się w podstawie programowej, ale są obecne na lekcjach, choćby nazwy epok literackich czy pojęcia z zakresu filozofii, poetyki itp. W ten sposób powstaje bank haseł, które drukuję w formie dość dużych cegiełek. Teraz wystarczy nożyczki, pudełeczko i możemy zaczynać!

Do wykonania ćwiczenia konieczne jest przeorganizowanie klasowej przestrzeni. W centralnym miejscu organizujemy blat, a wokół niego wolną przestrzeń. Na stole wykładamy cegiełki, uczniowie stają w kręgu. Wyznaczamy osobę rozpoczynającą i informujemy o tym, że będziemy poruszać się po okręgu zgodnie z ruchem wskazówek zegara. Zadaniem rozpoczynającego jest wybranie trzech spośród wyłożonych cegiełek, wyłożenie ich na pustej przestrzeni i wy-

korzystanie ich w spójnej wypowiedzi. Na przykład uczeń wybiera: ORWELL+ UTOPIA+ POWIEŚĆ i układa zdanie: W powieści „Folwark zwierzęcy” Orwell pokazuje, jak utopijna rzeczywistość zmienia się w antyutopię. Wykorzystane karteczki wracają do pudełka. Krąg się przesuwa i do zadania przystępuje kolejna osoba. I tak do momentu, gdy wszystkie cegiełki znikną. W miarę ubywania cegiełek trudność wzrasta, a czas na udzielenie odpowiedzi się wydłuża. Podczas ćwiczenia nie musimy dbać o specjalne wyciszenie. Jeśli oczekujący na swoją kolej uczeń szuka u kolegi potwierdzenia swych przypuszczeń (*Bajki to liryka czy epika?*) albo biegnie po zeszyt, gdyż zapomniał, czym jest hiperbola, pozwólmy na to. Metoda ta jest skutecznym pomysłem na zespołowe, dynamiczne utrwalanie nabytych wiadomości, a uczniowie lubią ją właśnie dlatego, że mogą rozmawiać, poruszać się, zachowywać ciągłą aktywność. Ponadto uczestnicy sami weryfikują poprawność wykonania zadania przez kolegów. Metoda ta najlepiej sprawdza się w grupie kilkunoosobowej. Jeśli pracujemy z liczną klasą, należałoby pomyśleć o dwóch kompletach materiałów i podzielić uczniów na mniejsze zespoły.

Na tego typu powtórek możemy poświęcić całą godzinę lekcyjną, ale ta metoda doskonale sprawdzi się także jako kilkunastominutowy przerywnik. Cegiełki możemy wykorzystać w swojej pracy wielokrotnie. Zostało pięć minut lekcji? Prosimy kilku uczniów o wylosowanie haseł i naprowadzenie rówieśników, podobnie jak w kalamburach, np. autor frazsek: KOCHANOWSKI, sytuacja, w której ujawnia się podmiot liryczny: LIRYKA BEZPOŚREDNIA, itd. To samo można zrobić, gdy uczniowie odpytują się, pracując w parach. Albo zlecić uczniom innego typu zadanie. Do wylosowanego hasła z pomocą słownika muszą ułożyć trzy propozycje odpowiedzi w formule quizu. Na przykład do hasła BALLADA proponują warianty: a) krótki utwór epicki, którego bohaterem często są zwierzęta; b) gatunek, który łączy cechy liryki, epiki, dramatu; c) uroczysta pieśń pochwalna. Po sformułowaniu takiego miniquizu następuje wymiana zeszytów i wzajemne sprawdzanie. Jeszcze inny wariant – uczeń losuje cegiełkę, podaje kategorię, np. AUTORZY, ŚRODKI POETYCKIE, a zadaniem

rówieśników jest takie zadanie pięciu pytań, by odgadnąć hasło, np.: *Czy to gatunek należący do epiki? Czy to nazwisko polskiego autora?*, itd. Możliwości można by mnożyć, a kreatywny nauczyciel na pewno odkryje, że cegiełki, których przygotowanie zajmuje kwadrans, staną się nieodzowną pomocą w pracy z uczniem gimnazjum.

Tabu, czyli uważaj na słowa!

Drugi pomysł na urozmaicenie zajęć polonistycznych zrodził się pod wpływem popularnej w wersji karcianej i internetowej gry Tabu. Wydawca, firma Hasbro zapewnia, że jest to zabawa, w której konieczne jest wykorzystanie wyobraźni, sprytu i wiedzy. Zasady każą wybranemu uczestnikowi naprowadzić swą drużynę na trop wylosowanego hasła, przy czym nie wolno użyć kilku podanych wyrazów. Gdy na przykład do odgadnięcia jest „porzeczka”, nie wolno posłużyć się słowami: owoc, czerwona, kulka. Tabu z powodzeniem nadaje się do przeróbki w grę edukacyjną wykorzystywaną podczas utrwalania materiału. Sama przygotowałam dla uczniów wersję polonistycznego Tabu w formie prezentacji multimedialnej, ale równie dobrze mogą być to własnoręcznie przygotowane karty. Zasady zbliżone do wersji znanej z rynku. Wybrany uczeń staje twarzą do klasy a tyłem do ekranu (przy wersji wyświetlanej). Zadaniem jego drużyny jest jak najszybsze naprowadzenie go na słowo do odgadnięcia. Na ekranie pojawiają się zatem hasła związane z edukacją polonistyczną, np. BALLADYNA wraz z zestawem słów, których naprowadzającym użyć nie wolno: SŁOWACKI, ALINA, MALINY, ZBRODNIA, TRAGEDIA. Uczniowie muszą uruchomić różnorodne obszary skojarzeń i być może posłużą się hasłami: dramat, zjawiska fantastyczne, romantyzm itp. Im trafniejsze skojarzenia, tym krótszy czas odgadywania. Możemy ograniczyć nasze Tabu do lektur i ich autorów, ale nic nie stoi na przeszkodzie, by w rozbudowanej wersji znalazły się także hasła z zakresu wiedzy o języku, terminy literackie. Możemy także o przygotowanie takiej zabawy poprosić grupy w ramach pracy domowej. Czas konsultacji przy opracowywaniu takiego zadania z pewnością nie będzie stracony.

Gimnastyka mózgu

Stosując w pracy z uczniem oba zaprezentowane sposoby, wykorzystujemy holograficzną naturę funkcjonowania mózgu. Gimnazjalista ma łączyć ze sobą różne informacje, szukać uogólnień, angażować myśli w poszukiwanie skojarzeń i filtrowanie informacji. Przy okazji tworzy własne skojarzenia. Bazowanie na słowach – kluczach to cecha pracy naszego mózgu, do której powinniśmy często się odwoływać. Wymuszenie aktywności wszystkich uczniów pozwala nam budować efektywne (i efektowne!) zajęcia. Jeśli powtarzać, to wykorzystując wielopłaszczyznową głębię

mózgu. Jeśli powtarzać, to regularnie. Jeśli powtarzać, to aktywnie i z pomysłem.

Justyna Jędrzejak
– nauczycielka języka polskiego
w Zespole Szkoły Podstawowej i Gimnazjum
w Słupi Wielkiej oraz Niepublicznej Szkole
Podstawowej i Niepublicznym Gimnazjum
w Zespole Szkół Akademickich
w Środzie Wielkopolskiej.

Zarządzanie sobą i innymi

Raport z ewaluacji wewnętrznej

Rzetelnie opracowany raport powinien świadczyć o tym, że potrafimy krytycznie patrzeć na swoje działania, a ponadto wskazywać kierunki zmian.

Raport to rzeczowa prezentacja wyników badań, zakończonych wnioskami i rekomendacjami, wspomagającymi dalszą pracę. Najczęściej opracowuje go osoba lub zespół, który był zaangażowany w proces badawczy. Aby raport spełniał swoją rolę, powinien być przedstawiony w odpowiedniej formie. Na poziomie szkoły dokument ten występował wielokrotnie, zwłaszcza w zewnętrznym i wewnętrznym nadzorze pedagogicznym, a pomimo to jego sporządzenie nadal sprawia duże trudności.

Rozporządzenie MEN nakłada na dyrektora obowiązek przedstawienia wniosków z realizacji nadzoru pedagogicznego za dany rok – w tym z prowadzonej w szkole ewaluacji wewnętrznej. Wymóg dotyczy zaprezentowania wyników badań radzie pedagogicznej w określonym terminie, nie wskazuje jednak, w jakiej to ma być formie. Forma prezentacji pozostaje zatem autonomiczną decyzją dyrektora, zawsze jednak powinna być nośnikiem informacji z przeprowadzonych badań.

Warto podkreślić, że proces badań ewaluacyjnych w szkole jest zbiorem różnorodnych działań, wymagających wielu umiejętności, czasu i zaangażowania zespołów. Dlatego forma, treść, sposób wykorzystania raportu powinny być przyjęte już na etapie planowania ewaluacji. Istotne jest również, aby ustalić, które dane są dla odbiorców ważne z uwagi na rodzaj zadań i ról, jakie pełnią. Cel ewaluacji powinien wskazywać nie tylko zakres badań, ale też sposób wykorzystania wyników. Na etapie planowania konieczne jest zdecydowanie, jaka będzie struktura i zakres treści dokumentu. Pomoże to w pełni zobrazować nie tylko wyniki, ale także proces przeprowadzonych badań, wykorzystanych metod

i procedur badawczych. Wszystkie te ustalenia są niezmiernie ważne i nie można ich pomijać. Z doświadczeń szkół wynika, że opracowanie wyników prowadzonych badań wcale nie jest takie łatwe, a jeszcze trudniej wykazać korzyści, wynikające z badań i uzyskanych danych dla doskonalenia pracy szkoły.

W doborze formy podsumowania badań ewaluacyjnych w szkole można wzorować się na raportach zewnętrznych. Są one dostępne na stronach internetowych www.npseo. Jest to możliwe szczególnie wówczas, gdy do badań zostało wybrane jedno z wymagań zawartych w załączniku do rozporządzenia w sprawie wymagań państwa.

Czym dla szkoły jest raport z ewaluacji wewnętrznej?

Raport jest to dokument potwierdzający cały przebieg procesu ewaluacji – od planu do wniosków i rekomendacji na przyszłość. Jeżeli celem ewaluacji jest pozyskanie informacji: *jaki jest stan aktualny badanych obszarów pracy szkoły?*, wówczas raport ma dać odpowiedź na to pytanie. Z informacji zawartych w raporcie skorzystać mogą wszystkie podmioty uczestniczące w badaniach i zainteresowane wynikami funkcjonowania danej szkoły. Mogą to być uczniowie, nauczyciele, rodzice, a także władze lokalne. Decyzja komu, w jaki sposób i kiedy będą prezentowane wyniki ewaluacji, pomaga lepiej zaplanować w czasie pracę nad raportem. Pozwoli to także na pełniejsze przyjrzenie się danym i dobranie najefektywniejszej formy prezentacji.

Struktura raportu z ewaluacji wewnętrznej powinna obejmować następujące elementy:

1. Charakterystyka problemu poddanego ewaluacji (podstawa wybrania przedmiotu badań).
2. Cele badań.
3. Pytania kluczowe (badawcze).
4. Czas trwania badań.
5. Założenia metodologiczne (zastosowane metody, techniki i narzędzia badawcze, próba badawcza i strategia realizacji badań).
6. Kluczowe kategorie poddane badaniom i analiza wyników – prezentacja wyników ewaluacji (wykresy, tabelki, opisy).
7. Wnioski z badań.
8. Rekomendacje do dalszej pracy.
9. Załączniki (wykresy, ankiety, tabele).

Zgodnie z założeniami ewaluacja wewnętrzna ma dostarczyć informacji, które mają pomóc w osiągnięciu coraz wyższych wyników pracy szkoły. Okazuje się, że samo zbieranie danych jest zadaniem, które wzbudza coraz mniejszą niechęć wśród nauczycieli, gorzej jest z opracowaniem wyników i sformułowaniem wniosków na ich podstawie. Tymczasem dopiero na wynikach i wnioskach można budować rekomendacje do dalszej pracy i planować zmiany.

Kto powinien przygotować, a kto prezentować raport?

Opracowanie wyników poprzedzają decyzje, które zostały odnotowane i zatwierdzone w planie ewaluacji. Informowanie o wynikach przeprowadzonej analizy danych odnosi się zatem do konkretnych problemów wcześniej znanych, w których funkcjonują określone osoby lub grupy osób. Zawsze więc ktoś będzie przypisywał wynik do siebie lub innych, czego nie da się

pominąć i wiąże się z dużymi emocjami. Nie jest możliwe uniknięcie takich sytuacji w tego rodzaju badaniach, ponieważ są prowadzone w określonej grupie i środowisku. Dlatego wskazane jest, aby raport przedstawiał dyrektor. Dopóki będziemy bali się otwarcie mówić o problemach szkoły, nie będzie można mówić o faktycznym stanie badanych obszarów pracy. Decyzja, w jakiej formie dyrektor to zrobi, zależy od jego umiejętności i dobrej orientacji w tym, czego potrzebują jego nauczyciele, aby wyniki przyjąć za wiarygodne i rzetelne. Ważne jest, aby wyniki miały potwierdzenie w zgromadzonym materiale badawczym, a dyrektor w trakcie prezentacji odwoływał się do niego. Jeżeli weźmiemy pod uwagę, że w spotkaniu biorą udział przedstawiciele grup, które były objęte badaniami, to przygotowanie prezentacji wymaga szczególnego przemyślenia i wyboru informacji, które są ważne z uwagi na stwierdzony poziom badanych problemów i ich wpływ na jakość pracy szkoły.

Czynniki wpływające na odbiór raportu

1. Przejrzystość struktury i języka

Struktura powinna zawierać podstawowe elementy przypisane tej formie, czyli cele ewaluacji, metodologię, opis procesu badawczego, analizę wyników, wnioski i rekomendacje, spis treści oraz streszczenie. Natomiast język raportu powinien być jasny i zrozumiały dla odbiorców.

2. **Rzetelność** i możliwie pełna odpowiedź na temat badanych zagadnień opisanych w treści. Raport powinien bazować na zebranych materiale empirycznym.

3. Precyzyjnie sformułowane **wnioski i rekomendacje** po opisach poszczególnych badań, a także w wydzielonym rozdziale zawierającym wnioski i rekomendacje z całości badania. Wnioski powinny wynikać z rzetelnej analizy danych, odnosić się bezpośrednio do badanych problemów, jak i tych, które zostały dodatkowo zidentyfikowane w trakcie badania. Rekomendacje natomiast powinny odnosić się do konkretnej rzeczywistości, najkorzystniej jest, jeżeli są sformułowane w sposób operacyjny.

4. **Dyskusja** nad trafnością sformułowanych wniosków i rekomendacji, poprowadzona w gronie pedagogicznym, powinna zakończyć prace nad ostatecznym odbiorem raportu. Jej celem jest usunięcie niemożliwych do wdrożenia rekomendacji operacyjnych i strategicznych.

5. Uwzględnienie wyników ewaluacji w podejmowaniu decyzji co do doskonalenia badanych obszarów. W ramach procesu ewaluacji powinno się zadbać o opracowanie przejrzystych procedur **wdrożenia rekomendacji**. Zasadne jest zorganizowanie spotkania w celu wskazania lepszego zrozumienia istoty proponowanych zmian, a tak-

że wzmocnienia akceptacji i motywacji do pracy na rzecz zmiany.

6. Zaplanowanie **systemu monitorowania** z uwagi na konieczność zapewnienia prawidłowej realizacji wniosków wynikających z rekomendacji lub wprowadzonej zmiany oraz oceny skuteczności zaplanowanych działań – opracowanie programu zmiany.

Podsumowując, raport ewaluacyjny powinien zawierać rzetelną i możliwie pełną odpowiedź na zagadnienia zawarte w planie ewaluacji, a tezy raportu powinny bazować na zebranych materiale empirycznym. Nie jest wskazane wprowadzanie zmian w pozyskanych danych lub ich pomijanie z uwagi na obawy o zawartość merytoryczną raportu. Należy oderwać się od myślenia, że wyniki mogą „zaszkodzić” szkole i nie należy ich przekazywać szerszym kręgom odbiorców. Ewaluacja ma dostarczyć informacji na temat poziomu pracy konkretnej szkoły i ukrywanie lub zmiana wyników nie przyczyni się do doskonalenia analizowanych obszarów.

Prawidłowa prezentacja powinna być oparta na wynikach ilościowych w postaci wartości liczbowych i procentowych oraz obejmować dane uzyskane z analizy jakościowej. Najskuteczniej jest przedstawiać wyniki w kolejności wyznaczonej przez pytania badawcze tak, aby tworzyły wieloaspektowy obraz omawianych problemów. Pozwoli to na pełniejszą odpowiedź na postawione pytania i ocenę poziomu badanych wskaźników. Wyniki ilościowe powinny zostać zaprezentowane najlepiej w postaci różnego rodzaju wykresów. Zwłaszcza, gdy chcemy dokonać porównań stanu aktualnego ze stanem oczekiwanym.

Praca z wnioskami z badań i rekomendacjami

Formułowanie wniosków i rekomendacji to odrębny temat. Najczęściej spotykaną

Tabela. Harmonogram działań

Problem	Działania	Zadania szczegółowe	Termin realizacji	Osoby odpowiedzialne	Sposób sprawdzenia skuteczności działań

formą są stwierdzenia na podstawie zdobytych informacji. Nie wynika z takich zapisów żadna korzyść na przyszłość, ponieważ nie wskazują warunków, w jakich zostały stwierdzone. Na przykład tak zapisany wniosek: *Wszyscy nauczyciele będą sprawdzać na swoim przedmiocie pisownię*, nie informuje o problemie, a dyktuje zachowania nauczycieli na przyszłość. Nie wskazuje

też, na jakiej podstawie takie działanie zostało podjęte i jak będzie sprawdzane.

W prezentacji raportu uwagę odbiorców przyciąga ta część, w której prezentowane są wnioski i rekomendacje. Jeżeli prezentację poprzedzi indywidualna analiza opracowanego dokumentu, to właśnie ta część jest najbardziej czytana przez odbiorców, ponieważ jest ona informacją, z której dowiadują się o sytuacji w badanych obszarach i propozycjach zmiany. Nakłada to dużą odpowiedzialność na osoby formułujące wnioski i rekomendacje. Wnioski powinny być sformułowane na podstawie danych i informować, jaki jest poziom badanych problemów. Natomiast rekomendacje z założenia wynikają z wniosków i wskazują, jakie działania są planowane, aby zmniejszyć sytuację przedstawioną we wnioskach. Rzetelny opis aktualnej sytuacji w funkcjonowaniu danego obszaru działalności szkoły przedstawiony w raporcie świadczy o tym, że potrafimy krytycznie patrzeć na swoje poczynania. Pobudza to refleksję nad pracą nauczyciela i ucznia w określonym wymiarze.

Praca nad wykorzystaniem wniosków i projektowaniem działań z całą radą jest dużym utrudnieniem, dlatego dobrze jest podzielić radę na tyle zespołów, ile problemów zamierzamy rozpracować. Zadaniem zespołów będzie przeanalizowanie uzyskanych informacji oraz zaproponowanie działań, które powinny być podjęte w celu poprawy istniejącej sytuacji.

Wyniki prac zespołów zadaniowych powinny zostać zaprezentowane na sesji plenarnej i wspólnie przez wszystkich przedyskutowane. W ten sposób propozycje zespołów zostaną zweryfikowane i urealnione. Po przyjęciu wszystkich propozycji przez radę pedagogiczną i zatwierdzeniu do realizacji przez dyrektora, należy opracować harmonogram realizacji tych zadań. *Jak wykorzystać raport w pracy szkoły?* Plan wprowadzenia zmiany mógłby mieć strukturę tabelaryczną, aby w przejrzysty sposób pokazywał zadania.

Coraz więcej szkół podejmuje w sposób zorganizowany i systematyczny pracę nad budowaniem programów podnoszenia jakości pracy w określonym zakresie. Musi to być jednak wspólna praca wszystkich pracowników szkoły, bo tylko wówczas można mówić o sukcesach.

Stefania Misiarek
– wicedyrektor ODN w Poznaniu

Prawidłowe odżywianie ma przyszłość

Zależność między odżywianiem a dojrzewaniem widoczna jest zarówno na poziomie metabolizmu, jak i układu hormonalnego, dlatego dbałość o prawidłową dietę jest istotna od najmłodszych lat życia dziecka.

Zij smacznie i zdrowo to program edukacyjny marki WINIARY prowadzony w polskich gimnazjach we współpracy z Federacją Polskich Banków Żywności. Misją programu jest przekazanie gimnazjalistom wiedzy z zakresu prawidłowego odżywiania oraz zachęcenie ich do wspólnego, rodzinnego spożywania posiłków i podejmowania pierwszych samodzielnych prób gotowania. W ramach projektu promowana jest wśród młodzieży postawa proekologiczna, a także idea niemarnowania żywności. Do tej pory, w pięciu edycjach programu „Zij smacznie i zdrowo” wzięło udział ponad 70% szkół gimnazjalnych z całej Polski. Jedną z kluczowych kwestii w uświadamianiu potrzeby prawidłowego żywienia jest zwrócenie uwagi na to, jak dieta wpływa na proces dojrzewania.

Metamorfaza organizmu

Dojrzewanie zmienia tak naprawdę wszystko. To w tym okresie organizm dziecka przechodzi metamorfozę w organizm młodej kobiety lub młodego mężczyzny. Dzieje się to za sprawą układu hormonalnego człowieka. U dziewczynki rozpoczyna się natężona produkcja estrogenów, a u chłopców testosteronu, czyli hormonów płciowych odpowiedzialnych za dojrzewanie. Dzięki tym hormonom wykształcają się także u obu płci charakterystyczne proporcje sylwetki i różnicuje się skład ciała. Od tej pory organizm dziewczynki będzie zawierał więcej tkanki tłuszczowej i mniej mięśni w stosunku do organizmu chłopca. Takie różnice już do końca życia będą wpływały na zapotrzebowanie na poszczególne składniki odżywcze. Te same hormony płciowe wspólnie z innymi czynnikami powodują, że dojrzewaniu towarzyszy przyspieszone tempo wzrostu. W tym okresie roczne przyrosty wysokości ciała wahają się od 9 cm u dziewcząt do 12 cm u chłopców. Młody człowiek osiąga swój ostateczny wzrost pomiędzy 15. a 18. rokiem życia.

Prawidłowa masa ciała jest niezwykle ważna dla utrzymania optymalnego zdrowia na każdym etapie rozwoju człowieka, a szczególnie w okresie dojrzewania. Wzrost lub spadek masy ciała wpływa na zawartość tkanki tłuszczowej w organizmie, której od-

powiednia ilość decyduje o gotowości organizmu do rozpoczęcia procesu dojrzewania. Katarzyna Zadka, dietetyk programu edukacyjnego „Zij smacznie i zdrowo”, tłumaczy to następująco: *Komórki tłuszczowe (adipocyty) produkują leptynę, tzw. hormon syto-*

ści, odpowiedzialny przede wszystkim za regulację apetytu i magazynowanie energii w organizmie. Ta sama leptyna jest niezbędna do wystąpienia procesu dojrzewania, prawdopodobnie działając na oś hormonalną podwzgórze-przysadka-gonady. Wpływ leptyny na proces dojrzewania płciowego może tłumaczyć, dlaczego dzieci, a zwłaszcza dziewczynki, które mają nadwagę lub są otyłe, mogą wejść w okres dojrzewania zbyt wcześnie. Nadmiar tkanki tłuszczowej wiąże się z szybszym wzrostem stężenia wolnej leptyny, czyli zwiększonym działaniem pobudzającym układ hormonalny. W przypadku niedożywienia, przy zmniejszonej masie ciała i tkanki tłuszczowej – sytuacja jest odwrotna. Oczywiście nie można zapominać, że w przypadku niedożywienia na opóźnienie procesu dojrzewania mają wpływ także niedobory poszczególnych składników odżywczych.

Dobrze zbilansowana dieta gwarancją zdrowia

Zależność między odżywianiem a dojrzewaniem widoczna jest zarówno na poziomie metabolizmu, jak i układu hormonalnego, dlatego dbałość o prawidłową dietę jest istotna od najmłodszych lat życia dziecka. Prawidłowo zbilansowana i różnorodna dieta, regularne spożywanie posiłków to aspekty, do których należy przykładać szczególną uwagę. Codzienne menu powinno zawierać pożywne posiłki, aby sprostać nowym, większym potrzebom. Szybko rosnące ciało potrzebuje przede wszystkim zwiększonej ilości energii. Dieta chłopca o umiarkowanej aktywności fizycznej w wieku 13 lat powinna dostarczać około 3000 kcal, natomiast dziewczynki 2450 kcal. Większe zapotrzebowanie na energię u chłopców wynika z wyższej zawartości masy mięśniowej w ich organizmie, która efektywniej ją spala. Głównym źródłem energii w diecie nastolatka powinny być węglowodany złożone, zawarte m.in. w pełnoziarnistych produktach zbożowych. Obok nich powinny pojawić się także dobre tłuszcze, niezbędne do prawidłowej budowy błon komórkowych, działania układu nerwowego i prawidłowej budowy hormonów. Zawarte w olejach roślinnych i tłuszczu rybim kwasy tłuszczowe z rodziny omega-3 i omega-6 korzystnie wpływają także na kondycję skóry, która może mieć problemy ze zwiększoną aktywnością gruczołów łojowych. Sama energia to jednak nie wszystko, ważne jest również pełnowartościowe białko pełniące m.in. funkcje budulcowe. Jaja, chude mięso, ryby, rośliny strączkowe, a także produkty mleczne dostarczą nastolatkowi aminokwasów, które zostaną przebudowane na strukturę jego szybko rosnącego ciała.

Młodemu organizmowi do prawidłowego rozwoju obok makroskładników potrzebne są wszystkie witaminy. Do uzyskania odpowiedniego wzrostu niezbędna jest witamina A, która znajduje się w mleku i jego przetworach, a także w pomarańczowych i zielonych warzywach. Witamina E zaś wywiera korzystny wpływ na układ rozrodczy i stan skóry, a jej źródłem są głównie oleje roślinne. Dietę w witaminę C umożliwiającą syntezę

kolagenu wzbogacą przede wszystkim surowe owoce. Spożywanie surowych warzyw zaś uzupełni nasz organizm w kwas foliowy odpowiadający za prawidłowy wzrost dziecka. Witamina B12, konieczna do działania układu nerwowego, występuje wyłącznie w produktach zwierzęcych, dlatego nastolatek-weganin powinien rozważyć jej suplementację. Nie można zapomnieć także o witaminie D, która jest potrzebna do prawidłowej mineralizacji kości. Jej źródłem żywieniowym są jaja i tłuste ryby. Niestety, ze względu na powszechnie występujące niedobory w naszej strefie klimatycznej każdy powinien ją dodatkowo suplementować. Prócz witamin istotne są także składniki mineralne. Wapń przyczynia się do prawidłowego krzepnięcia krwi, metabolizmu energetycznego, funkcjonowania mięśni, a przede wszystkim wzrostu kości, które ulegają

w tym okresie intensywnemu wydłużaniu. Jego źródła to przede wszystkim produkty mleczne, ale także rośliny strączkowe i zielone warzywa. W okresie dojrzewania u dziewcząt znacznie wzrasta zapotrzebowanie na żelazo, dlatego szczególnie w ich diecie nie powinno zabraknąć mięsa, jaj, zielonych warzyw i roślin strączkowych. U obu płci natomiast zwiększa się potrzeba dostarczania magnezu, który przyczynia się do zmniejszenia uczucia zmęczenia, jest niezbędny dla zdrowia kości i zębów, a także bierze udział w prawidłowym funkcjonowaniu mięśni i syntezie białka. Do prawidłowego rozwoju płciowego i wzrostu konieczny jest również cynk znajdujący się głównie w mięsie, roślinach strączkowych i pełnoziarnistym pieczywie. Składnik ten korzystnie wpływa także na wygląd cery młodego człowieka, wspomagając redukcję zmian trądzikowych. Do

właściwego przebiegu procesu dojrzewania potrzebny jest również jod, dlatego warto zadbąć, aby ryby i owoce morza pojawiały się w diecie nastolatka jak najczęściej.

A jak wygląda praktyka żywieniowa polskiego nastolatka? Przede wszystkim dieta charakteryzuje się nadmiarem tłuszczów zwierzęcych, cukrów prostych i soli, kosztem niedoborów m.in. błonnika pokarmowego, żelaza, wapnia i witaminy D. Problemem jest też nieregularne spożywanie posiłków, podjadanie, suto posiłki spożywane w godzinach wieczornych. Co możemy zrobić dla wykształcenia prawidłowych nawyków żywienia u młodych ludzi? Na pewno zacząć od siebie. Najskuteczniejszą edukacją jest służenie dobrym przykładem.

Aneta Sierocińska
– członkini zespołu programu edukacyjnego
„Żyj smacznie i zdrowo”

Dobre praktyki

Uczniowski projekt badawczy

Co jesz i jak jesz?

Badanie pozwoliło zaobserwować, co wymaga zmiany, a co utrwalenia jako dobry nawyk w codziennej praktyce żywieniowej szkolnych koleżanek i kolegów.

Zapanowała moda na zdrowe odżywianie. W programach telewizyjnych o dietach-cud mówią aktorzy, dziennikarze na oczach widzą gotują najzdrowsze dania świata, internet pęka w szwach od blogów rzekomych ekspertów żywieniowych. Pomyśleliśmy, że kto, jeśli nie my, uczniowie gastronomika, powinniśmy wziąć się za krzewienie zdrowego odżywiania w środo-

wisku młodych ludzi? W końcu lata edukacji w tym kierunku do czegoś zobowiązują!

Wpadliśmy na pomysł przygotowania i przeprowadzenia ankiety, która miałaby na celu zdiagnozowanie nawyków żywieniowych uczniów naszej szkoły. O pieczę nad projektem poprosiliśmy panią prof. Annę Derbis – naszą nauczycielkę planowania i oceny żywienia. Niezwykle ważne

okazało się też wybranie z klasy osoby, która potrafiłaby nas na co dzień mobilizować do pracy. W tej roli sprawdził się znakomicie Mateusz Chudy. Precyzyjnie ustalił przydział obowiązków i zadań dla każdego.

Podzieliśmy się na grupy, w których zastanawialiśmy się, jakie błędy żywieniowe popełnialiśmy, kiedy sami rozpoczynaliśmy naukę w tej szkole. Był to punkt wyjścia w formułowaniu pytań do kwestionariusza ankiety. Poszło nam całkiem nieźle. Wyznaczona grupa przeprowadziła badanie wśród uczniów klas pierwszych, zarówno technikum, jak i szkoły zawodowej. Kolejnym ważnym etapem było zliczenie wszystkich punktów z pytań w ankiecie, a następnie sporządzenie analizy wyników, wyciągnięcie wniosków oraz opracowanie raportu.

Nasze badanie pozwoliło nam zaobserwować, co wymaga zmiany, a co utrwalenia jako dobry nawyk w codziennej praktyce żywieniowej szkolnych koleżanek i kolegów. Mówiąc wprost – są dwie wiadomości: dobra i zła. Zaczniemy od złej. Ankieta wykazała, że aż 68 procent uczniów nie czyta etykiet produktów w sklepie. Naszym zdaniem jest to bardzo negatywne zachowanie, bo dzięki świadomości tego, co jest w produktach wkładanych do koszyka, możemy odpowiednio bilansować naszą codzienną dietę bez ryzyka, że coś nam zaszkodzi. Dalej, 51 procent respondentów przyznało się, że nie je śniadania przed wyjściem do szkoły, co oznacza, że nieco ponad połowa uczniów naszej szkoły nie dostarcza organizmowi koniecznej na początek dnia energii. Powoduje to poczucie zmęczenia, sennosc i apatię. Zaburzenie regularności spożywania posiłków, jak i ich

Przyszli eksperci do spraw żywienia, obecnie uczniowie klasy IV Zespołu Szkół Gastronomicznych w Poznaniu

kaloryczności nie wpływa korzystnie na nasze zdrowie i samopoczucie.

Z badań wynika też, że 20 procent przebadanych uczniów nie je drugiego śniadania. W okresie dojrzewania jest to zachowanie niedopuszczalne. Brak odpowiedniej liczby posiłków w ciągu dnia może prowadzić do zaburzeń wagi, złego samopoczucia czy otyłości. Bardzo dużo, bo aż 73 procent ankietowanych spożywa zbyt mało produktów mlecznych, które posiadają niezwykle duże ilości wapnia. Niedobór tego składnika może wywołać w przyszłości osteoporozę oraz narażenie na duże ryzyko łamliwości kości.

60 procent uczniów odpowiedziało, że spożywa mniej niż trzy porcje warzyw i owoców w ciągu dnia, co oznacza, że nie dostarcza organizmowi odpowiedniej porcji witamin i składników mineralnych.

W wielu dietach brakuje właśnie warzyw i owoców, które poprawiają nasze samopoczucie, zapewniają zdrowie, działają odkwaszająco oraz oczyszczająco na nasz organizm. Aż 66 procent ankietowanych podjada między posiłkami, czego wynikiem może być otyłość.

Na szczęście, jest też kilka dobrych wieści. Badani mają także nawyki zgodne z zasadami zdrowego żywienia, i te w szczególności chcielibyśmy zaakcentować i zachęcić do ich kultywowania. Należą do nich:

- spożywanie 3-4 posiłków dziennie (69 procent ankietowanych);
- konsumowanie drugiego śniadania (80 procent);
- 3-4 godzinne przerwy między posiłkami (72 procent);

- spożywanie głównie potraw gotowanych (49 procent);
- uprawianie sportu minimum 3 razy w tygodniu (86 procent).

Oczywiście opracowanie wyników i wniosków nie było ostatnim etapem naszej pracy. W ciągu tygodnia przedstawiliśmy je na specjalnych spotkaniach z ankietowanymi uczniami. Zostaliśmy dobrze przyjęci. Cieszy nas jako przyszłych żywieniowców, że już teraz mogliśmy przyczynić się do wzrostu świadomości żywieniowej. Wypada nam teraz jeszcze dać przykład prawidłowych nawyków żywieniowych na co dzień. Bez drugiego śniadania nikt z nas nie ośmiela się wychodzić do szkoły.

Uczniowie klasy IV Zespołu Szkół Gastronomicznych w Poznaniu

W artystycznym saloniku

Poznańska ósemka najczęściej kojarzona jest z kuźnią talentów matematyczno-przyrodniczych, warto jednak wiedzieć, że równie szerokie pole do popisu stwarza młodzieży uzdolnionej artystycznie.

Jedną z form wspierania zainteresowań artystycznych uczniów VIII LO jest działalność koła teatralnego PROSCENIUM, które od ponad dwudziestu lat oferuje możliwość realizowania pasji związanych z Melpomeną. W tym roku szkolnym jako koordynatorka koła zaproponowałam nową koncepcję rozwijania i prezentowania uzdolnień artystycznych młodzieży.

W październiku 2015 roku rozpoczął działalność Artystyczny Salonik. Do udziału w nim zapraszani są uczniowie, pragnący zaprezentować publiczności swoje umiejętności wokalne, muzyczne, taneczne, plastyczne, fotograficzne, filmowe, czyli te, które są częścią ich samych od wielu lat, co najlepiej wyrażają słowa Raya Charlesa: *Urodziłem się z muzyką wewnątrz mnie. Muzyka była częścią mnie. Jak moje żebra, moje nerki, moja wątroba, moje serce. Jak moja krew. Była moją siłą, kiedy znajdowałem się na scenie. Była mi potrzebna, tak jak jedzenie czy woda.* Jego utwory wykonywał jeden z uczestników listopadowego saloniku, uczeń VIII LO Kamil Walter.

Ta literacko-artystyczna impreza jest kierowana do uczniów VIII LO oraz innych szkół, do rodziców występujących artystów, a także do mieszkańców dzielnicy. Raz w miesiącu, w ostatni piątek w godzinach

Mikołaj Kostka z Liceum św. Marii Magdaleny w Poznaniu i Wojciech Braszak z VIII LO w Poznaniu

Fot. Arkadiusz Wanat

popołudniowych odbywają się spotkania z utalentowanymi uczniami. Spotkanie obejmuje część artystyczną (występ zaproszonego artysty, prezentacja jego dorobku: fotografie, obrazy), edukacyjną (rozmowa z gościem), towarzyską (wymiana poglądów przy domowym wypieku).

Celem Artystycznego Saloniku jest: promowanie talentów, budowanie więzi wewnątrz- i międzyszkolnej oraz ze środowiskiem lokalnym, rozwijanie szacunku dla sztuki i przejawów kultury, udrażliwanie na działalność artystyczną, budowanie więzi międzypokoleniowej, kształtowanie postawy aktywności społecznej, rozwijanie świadomości kulturowej i obywatelskiej, kształtowanie otwartości na dokonania innych, pobudzanie empatii i szacunku dla

szczyć się licznymi nagrodami. Wszyscy zaangażowali się w występy artystyczne, a w dowód uznania przewodniczący Komisji Oświaty, Kultury i Sportu Rady Osiedla Stare Miasto zaprosił uczestników Artystycznego Saloniku do uświetnienia swoimi występami festynu organizowanego w czerwcu 2015 r. przez radę osiedla Stare Miasto. Uczestniczący w spotkaniach goście to osoby zaproszone przez artystów, przedstawiciele organizacji, z którymi współpracujemy (rada rodziców VIII LO, rada osiedla Stare Miasto Komisja Oświaty, Kultury i Sportu, Wielkopolskie Stowarzyszenie Przyjaciół AK, Klub Seniora), uczniowie innych szkół, zaprzyjaźnieni pedagodzy.

Za nami jest już dziesięć spotkań w Artystycznym Saloniku:

4. Recital Jakuba Dabova (VIII LO) oraz Katarzyny Kalarus, Marty Mikołajczak (uczniowie szkół muzycznych) uczniów pana Pawła Jakuba Wojtasiewicza (z jego akompaniamentem) oraz Joanny Musiał z siostrą, Jagody Nowackiej, Teresy Szymczak, Jędrzeja Stanka, wystawa fotografii Natalii Echaust i Moniki Rosochowicz z VIII LO.
5. Występ zespołu Out (Janina Finke oraz jej przyjaciele spoza VIII LO) oraz absolwentki Beaty Grembowskiej i Pawła Białeckiego w tańcu społecznym.
6. Spotkanie z poznańskim podróżnikiem Jakubem Macierzyńskim, recital Marii Koporowskiej i Marii Kiernickiej z VIII LO, Igi Szatkowskiej z Liceum Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej oraz absolwentki Pauliny Krupy.
7. Wieczór poetycko-muzyczny: utwory poetów z kręgu VIII LO (Zofia Wawrzyniak, Adam Lewicki, Joanna Braszak) w wykonaniu artystów z VIII LO, zespołu MBRJ (Rafał Hądzelek i przyjaciele spoza szkoły) oraz uczniów z Liceum Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej
8. Wieczór filmowy Hanny Kilińskiej i Szymona Jarząbka oraz koncert wokalistki Ewy Wasielewskiej z VIII LO, spotkanie z autorem powieści historyczno-sensacyjnej „Trop na Tamberloch” Mateuszem Huryszem.
9. Recital Kamila Waltera oraz wystawa fotografii Zuzanny Kwias, akompaniowali: Anna Francuziak (fortepian), Dominik Bilski (gitara basowa), Mikołaj Woś (gitara akustyczna/elektryczna) i Michał Śmierchała (perkusja) z VIII LO.
10. Kolędowanie Zuzanny Kwias i Teresy Szymczak z VIII LO.

Przed nami kolejne spotkania i kolejni młodzi uzdolnienie artyści. Artystyczny Salonik to propozycja nie tylko pozwalająca pasjonatom sztuki rozwijać swoje zainteresowania, to sposób na dzielenie się artystyczną fascynacją z rówieśnikami, odkrycie humanistycznych osobowości i zapewnienie im miejsca przyjaznego dla ich scenicznych ekspresji, to możliwość promowania sztuki, przekazywania i pogłębiania wiedzy o odmianach muzyki, tańca czy teatru poprzez kontakt z młodymi artystami.

Mojemu pomysłowi na Artystyczny Salonik przyświeca myśl zawarta w liryku Michała Anioła Buonarottiego:

Nic mistrz najlepszy pomysleć nie zdoła/ poza tym, co już w marmurze spoczywa/w pełnym zarysie i co wydobywa/jeno dłoń, ducha spełniająca wolę.

Odkrywanie piękna ukrytego w duszach młodzieży chętniej do artystycznych działań jest źródłem ogromnej satysfakcji.

Aneta Cierechowicz
– koordynator Artystycznego Saloniku
i nauczycielka języka polskiego
w VIII LO w Poznaniu

Adrianna Wanot, uczennica VIII LO i Patryk Nowak – absolwent szkoły

Fot. Arkadiusz Wanat

postaw kreatywnych i działań artystycznych.

Informacje o działaniach Artystycznego Saloniku, kolejnych spotkaniach, uczestnikach i przebiegu imprez znajdują się na stronach: Proscenium i Artystycznego Saloniku na Facebooku. O działalności Artystycznego Saloniku informowaliśmy media – pojawiały się artykuły na stronach gazety internetowej codziennypoznań. Kolejne występy były ponadto poprzedzane plakatami, ulotkami oraz zaproszeniami dla gości.

Artystami dotychczasowych spotkań byli amatorzy i profesjonaliści, którzy mogą po-

1. Prezentacja tańca nowoczesnego, latyno-amerykańskiego, baton twirlingu: VIII LO – Natasza Burda, Daria Rądlewska, Marta Ruta, Weronika Więcek oraz Adrianna Wanot i absolwent Patryk Nowak.
2. Występ zespołu muzycznego: saksofon, flet, gitara, fortepian i inne instrumenty – Wojciech Braszak, Jan Kanty Mikosz z VIII LO oraz ich przyjaciele z Liceum św. Marii Magdaleny.
3. Recital piosenek w wykonaniu Magdaleny Ludwiczak i zespołu Our Dreams z VIII LO oraz wystawa obrazów pana Jarosława Kota vel Kotyńskiego.

Refleksje pokonkursowe

Ojczyzna polszczyzna

Konkurs Ojczyzny Polszczyzny jest wyjątkowy pod wieloma względami. Jego najważniejsza zaleta polega na tym, że skłania do rozwijania umiejętności publicznych wystąpień.

Więcej ludyczności, więcej zabawy na lekcjach języka polskiego – tymi słowami rozpoczął swój wykład profesor Jan Miodek. Zwrócił się do nas – nauczycieli – którzy przyjechali wraz ze swymi uczniami na finał Konkursu Ojczyzny Polszczyzny. W swoim wystąpieniu Profesor zwrócił uwagę na fakt, że ulegliśmy testomanii. I jest w tym wiele prawdy. Przygotowujemy uczniów do sprawdzianu po klasie szóstej, a po gimnazjum do egzaminu, testując ich nieustannie. Niestety, po drodze gubimy gdzieś radość obcowania z tekstem literackim oraz swobodę wyrażania refleksji i emocji.

Moim zdaniem, Konkurs Ojczyzny Polszczyzny jest wyjątkowy pod wieloma względami. Towarzyszy mu szczególna dbałość o posługiwanie się piękną polszczyzną i poprawność językową. Na uwagę zasługuje panująca na wszystkich etapach szczególna atmosfera święta języka polskiego. Konkurs od pierwszej edycji utrzymuje stały poziom. Składa się z dwóch części: pisemnej i ustnej. I to właśnie wypowiedź ustna jest dla uczniów najtrudniejsza. Dlaczego? Bo trzeba stanąć przed publicznością i z pamięci wygłosić tekst na wylosowany temat. Myślę, że trudność wynika z faktu, że uczniowie nie mają w szkole zbyt wielu okazji, by ćwiczyć wystąpienia ustne. Krasomówczych konkursów prawie nie ma (oprócz Konkursu Ojczyzny Polszczyzny znany mi jest Konkurs Krasomówczy im. Onufrego Kopczyńskiego w Czerniejewie). A warto, żeby uczniowie brali udział w przedsięwzięciach edukacyjnych, które rozwijają zdolność wypowiedzenia się.

I tu nasuwa się pytanie, jak do takiego konkursu przygotować uczniów? Co ćwiczyć, jakie umiejętności rozwijać? Myślę, że należy bazować na talentach, mocnych stronach dziecka, które trzeba starać się rozpoznać jak najwcześniej. Sukces ma wielu ojców, dlatego bardzo liczy się współpraca między nauczycielami. W naszej szkole współdziałamy na wielu płaszczyznach. Na każdym przedmiocie dbamy o staranność wypowiedzi, poprawność językową, odpowiadanie pełnymi zdaniami. Dla mnie szczególnie cenna jest współpraca z instruktorem teatralnym. W szkole, w której pracuję, uczniowie od zerówki mają możliwość uczęszczania na kółko teatralne. Tam uczą się obcowania ze sceną. Procentuje to później, ponieważ nie

mają większych problemów z publicznymi wystąpieniami. Na pomoc instruktora teatralnego poloniści mogą też liczyć, kiedy trzeba przygotować uczniów do różnego rodzaju konkursów recytatorskich.

Najważniejsza jednak jest według mnie codzienna systematyczna praca na lekcji. Swoje zajęcia staram się urozmaicać, pracuję metodami aktywizującymi. Uczniowie mają szansę brać udział w dyskusji lub debacie, co rozwija sztukę argumentacji. Często podczas omawiania lektury piszą scenariusz i odgrywają scenki. Wcielają się w rolę bohaterów literackich. Rozwijają to ich kreatywność. Najbardziej to widać, kiedy uczniowie prezentują wybraną przez siebie książkę. Ponieważ nie narzucam formy, często jestem pozytywnie zaskoczona ich pomysłowością (uczniowie kręcą filmy, przeprowadzają wywiady, wykonują zdjęcia). Dobrym sposobem na rozwijanie twórczości jest gra w kalambury (np. z wykorzystaniem związków frazeologicznych) lub gra w Dixit.

Oprócz wymienionych powyżej działań istotna jest też praca indywidualna z uczniem (np. w ramach tutorialu) lub z grupą uczniów. Od tego roku szkolnego (po ukończeniu kursu Animatora Edukacji) biorę udział w kampanii „Ja czytam” i prowadzę Dyskusyjny Klub Edukacyjny. Na spotkaniach rozmawiam z uczniami na temat przeczytanego wcześniej tekstu, (tematy wybierają samodzielnie). Rozwiązujemy wątpliwości pojawiające się po różnego rodzaju lekturach. Każdy może wypowiedzieć swoje zdanie. Moi uczniowie bardzo lubią taką formę działań, których celem jest rozwijanie kompetencji czytelniczych.

Niezastąpione w przygotowaniu do konkursów polonistycznych są organizowane corocznie przez nauczycieli-humanistów warsztaty, które odbywają się poza szkołą. Przez trzy dni uczeń uczestniczy w różnego rodzaju zajęciach (np. warsztatach pisarskich), rozwijających jego kreatywność, poszerzających wiedzę i umiejętności.

Myślę też, że ważne jest obycie, dlatego moi uczniowie od klasy czwartej biorą udział w różnego rodzaju konkursach, np. recytatorskich, ortograficznych, „Jeźycjadzie”, „Złotej Żabce”, Konkursie Krasomówczym i Konkursie Gramatyczno-Ortograficznym im. ks. Onufrego Kopczyńskiego.

Konkurs Ojczyzny Polszczyzny jest według mnie jednym z najlepiej przygotowanych.

Finałiści spotykają się we Wrocławiu, organizatorzy zapewniają pobyt i niezapomniane wrażenia. W tym roku uczniowie uczestniczyli w warsztatach przygotowujących ich do wystąpienia ustnego, wykładach (m.in. bardzo interesującym wykładzie o limerykach), koncercie w Narodowym Forum Muzyki, zwiedzili też Wrocław. Konkurs odbywał się w starych murach Wydziału Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, co jeszcze podniosło jego prestiż. Wszystko to sprawiło, że atmosfera była wolna od niezdrowej rywalizacji, dzieci kibicowały sobie nawzajem, wymieniali doświadczenia. Oto refleksje pokonkursowe mojej uczennicy, Julii Śron, która była finalistką tegorocznej edycji:

Konkurs Ojczyzna Polszczyzna bardzo mi się podobał. Duże wrażenie zrobił na mnie hotel, w którym spaliśmy – wyglądał jak pałac!

Z zajęć na długo zapamiętam warsztaty prowadzone przez aktora. Próbowaliśmy naśladować różne osoby np. rycerzy lub przekupki. Potem odgrywałam krótkie scenki, próbując wyjaśnić, jak powstała nazwa wylosowanego miasta (np. Zakopane, Międzyrzecz).

Drugiego dnia (po napisaniu części pisemnej konkursu) zwiedzaliśmy Wrocław i w kilkuosobowych grupkach szukaliśmy krasnali (symbolu tego miasta), rozmieszczonych w różnych miejscach. Ostatniego dnia odbyła się część ustna konkursu. Każdy miał za zadanie ułożyć opowiadanie na temat wylosowanego przysłowia.

Podczas tego konkursu poznałam wiele wspartych osób, przeżyłam ciekawe chwile. To był świetny czas!

Słowa Julii dobrze oddają atmosferę towarzyszącą tegorocznemu finałowi. Na sukces pracuje się długo. Wymaga to zaangażowania zarówno ze strony nauczyciela, ale przede wszystkim ucznia. Jestem przekonana, że ta aktywizacja przynosi najlepsze owoce, kiedy towarzyszy jej naturalna radość, bo *Radość jest jak kamień, który wrzucony do wody zatacza coraz większe kręgi* (Adalbert Balling). Powtórzę zatem jeszcze raz za Profesorem Miodkiem – więcej zabawy na lekcjach.

Joanna Artiemjew
– Społeczna Szkoła Podstawowa nr 1
im. św. Urszuli Ledóchowskiej STO w Poznaniu

Lekcje etyki

Na rynku wydawniczym pojawiła się książka będąca cenną pomocą dydaktyczną dla nauczycieli. Nie jest to kompendium problemów etycznych, ale przede wszystkim zbiór ciekawych pomysłów metodycznych i propozycji dyskusji wokół tekstów kultury.

Lekcje etyki na dobre zadomowiły się w poznańskich szkołach. Z roku na rok przybywa uczniów uczęszczających na te zajęcia. Największe poruszenie widać wśród najmłodszych, w edukacji wczesnoszkolnej. Jest to zjawisko zasługujące na uwagę, bo zgodnie z przepisami prawa jest to przedmiot nieobowiązkowy, a także dołożony do planu przed lekcjami lub po nich. Jakaż więc musi

ciągłego poszukiwania tekstów kultury, przykładów z życia codziennego, a przy okazji do rewizji metod i form pracy, a więc do ciągłego samodoskonalenia się, ale z drugiej strony, budzi wiele wątpliwości u pedagogów – o jakości własnej pracy. Ponieważ w szkole nauczyciele etyki często nie mają z różnych przyczyn wsparcia, jak każdy człowiek potrzebują potwierdzenia, że to, co robią, jest dobre, a cza-

banalności zła, sztuki, samorealizacji, obowiązków, pracy, konflikty religijne, etc. Oczywiście, nie jest to kompendium problemów etycznych. Następne pojawiają się w przygotowywanej już kolejnej pozycji. Wyżej wymienione tematy zostały opracowane na dwie jednostki lekcyjne także pod kątem ciekawych i różnorodnych rozwiązań metodycznych jako przede wszystkim materiał do inspiracji. Nauczyciel może pójść całkiem inną drogą rozważań, sięgając po własne sprawdzone pomysły i dostosowując się do możliwości uczniów. W założeniu autorów tak podejmowane zagadnienia mają zachęcić młodzież do samodzielnej i krytycznej pracy, stawiać uczniów w sytuacjach problemowych, ale i zaskakiwać. Wszystko po to, by budzić ciekawość i wybijać z rutyny i schematycznego myślenia ugruntowywanego poprzez szkolną testomanię. Po to także, by przywrócić właściwe miejsce refleksji nad sobą i światem – a więc świadomego życia, a przez to życia wartościami. Niestety, wciąż jesteśmy świadkami, że rozwój cywilizacyjny nie idzie w parze rozwojem moralnym.

Do atutów „Lekcji etyki w szkole” można zaliczyć także: znajdujący się na początku książki opis wszystkich wykorzystywanych przez autorów metod pracy, załączniki kart pracy, przykładowe teksty kultury (teksty literackie, filozoficzne, zdjęcia, własne teksty) czy też zestawienie ważnych pojęć etycznych, pojawiających się w scenariuszach, wiele też z nich zostało zdefiniowanych. To wszystko sprawia, że po publikację sięgnąć mogą nie tylko nauczyciele etyki, ale wszyscy zainteresowani humaniści, którzy chcą poważnie rozmawiać ze swoimi wychowankami. To także pierwsza taka propozycja skierowana dla gimnazjalistów. Do tej pory pojawiło się zaledwie kilka publikacji i są one adresowane do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Bez wątpienia budzić ciekawość istnienia i podsycać ją trzeba w każdym wieku, dlatego wydanie „Lekcji etyki w gimnazjum” zamyka tylko pewien etap pracy. Pisząc już kolejne materiały, autorzy pochylają się uważnie nad recenzjami wydawnictwa oraz wsłuchują się w opinie nauczycieli, aby unikać błędów i ciągle szukać klucza do serc i głów młodych ludzi.

Alina Płaziak-Janiszewska
– nauczycielka etyki w Szkole Podstawowej nr 77 w Poznaniu; konsultantka ds. nauczania etyki i języka polskiego w ODN w Poznaniu

SPIS TREŚCI	
Procedura	7
Wstęp	8
Opis metod	11
Podstawowe pojęcia etyki	22
Sarrowski: chowaniec drogi do trójwiosna	29
Czy podarunki zawsze są przemyślane?	31
Czym namienie jest dla ludzi?	35
„Takich dwóch, jak nas trzech, to nie ma ani jednego” Alan Alexander Milne	39
Czym jest cnota?	43
„Obowiązek rozpamięta po tym prozie wszystkim, że nie postawia ci on prawa wyboru”, Antoine de Saint-Exupéry	47
„Być człowiekiem znaczy mieć stopie”, Paul Tillich	49
Fenomen Amy Frank	57
Trzy religie – jeden konflikt	63
Długość ludzkie wierzgi?	71
Różne oblicza religii	75
Banalność zła	81
Cabrwicku, kim Ty jesteś?	87
„Płeć kulturowa a płeć biologiczna” „Kobieto to tylko jedno: Adama!” Stanisław Jerzy Lec	99
Prywatne/publiczne a światopogląd	103
„Zjedłem wszystkich naszych błęd jest porównywanie” Søren Kierkegaard	109
Czy to jest jeszcze satyra?	113
„Praca oddala od nas trzy wielkie niedale: małg, występki i ubóstwo”, Wolter	121
Biogramy autorów	129

pojawiać się zachęta ze strony nauczycieli, aby przyciągnąć i tak już obciążone szkolnymi obowiązkami dzieci. Z opinii uczniów wynika jednak, że fascynuje ich ciekawy sposób prowadzenia zajęć, omawiane zagadnienia, możliwość przegadania wielu problemów, na co – niestety – w ciągłym pośpiechu przygotowywania uczniów do egzaminów (i to na każdym etapie!) nie ma czasu. Bardzo więc cieszą te pozytywne opinie, szczególnie, że wynikają z dobrych, wypełnionych zrozumieniem i życzliwością relacji między dzieckiem a pedagogiem.

Oczywiście, życie nauczycieli etyki nie jest usłane różami. Kiedy pojawiają się na seminarium „Planowanie pracy nauczycieli etyki” w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, żeby między innymi podzielić się swoimi problemami, najczęściej zwracają uwagę na brak materiałów, podręczników, na bardzo ogólnie określoną Podstawę programową, która pozwala na dużą dowolność. Z jednej strony, jest to bardzo odświeżające, bo zmusza do

sami potrzebują iskry, która zainspiruje ich do kolejnych zajęć. Dlatego podczas seminarium nauczycieli etyki padł pomysł, aby zbudować bazę materiałów dydaktycznych. Realizacja tego pomysłu stała się możliwa, ponieważ w ciągu kilku lat (od 2009) na wielkopolskim rynku edukacyjnym pojawiła się już spora grupa etyków, którzy zdążyli wyszlifować swój warsztat. W wyniku rocznej pracy redaktorskiej powstała książka „Lekcje etyki w szkole”, opublikowana przez naukowe Wydawnictwo Academicum. Wśród autorów znajdują się doświadczeni pedagodzy: Alina Płaziak-Janiszewska (niżej podpisana), Agata Matyjasek (Gimnazjum nr 1 z Oddziałami Dwujęzycznymi w Luboniu), Katarzyna Myrcik (Zespół Szkół Ogólnokształcących-Technicznych w Lublińcu) oraz rzeczoznawcy przedmiotowi filozofii i etyki – dr Joanna Maria Chrzanowska oraz Paweł Mroczkiewicz. Warto podkreślić, że jest to pierwsza tak kompleksowa pomoc dydaktyczna dla nauczycieli. Zawiera dwadzieścia pomysłów na lekcje, dotyczące m.in. sumienia,

RefleksJA we współczesnej szkole

Jak nawiązywać dobre relacje i utrzymać dyscyplinę w klasie? Jak zachęcać uczniów do twórczej pracy? Jak odnaleźć siebie we współczesnej szkole? Odpowiedzi znajdziemy w polecanej książce.

Na publikację „Szkoła jaka jesteś” składa się zbiór dziesięciu artykułów, wydanych pod redakcją dr Małgorzaty Banasiak i dr Agaty Wołowskiej z Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (wyd. 2015 r.). Stanowi ona próbę analizy aktualnych zjawisk dotyczących współczesnej szkoły.

Artykuł redaktorek tomu zatytułowany „Obraz współczesnej szkoły – wybrane zagadnienia” zwraca uwagę na nieustanne przemiany społeczno-kulturowe, które skutkują często sprzecznymi wymaganiami stawianymi nauczycielom. Stwarza to konieczność sięgania przez nauczycieli po alternatywne sposoby pracy. Autorki podkreślają także, jak ważne jest **podejmowanie działań sprzyjających budowaniu pozytywnych relacji**, zarówno między uczniami, nauczycielami, jak i rodzicami. Czytelnik znajdzie wskazówki, jak zadbać o organizację spotkań informacyjnych, jak kształtować u rodziców poczucie sprawstwa i kompetencji.

Artykuł „Nowe sposoby pracy z uczniem. Implementacja teorii integralnej Kena Wilbera w edukacji” Anety Gop stanowi zarys teorii integralnej i wskazuje na konkretne formy wykorzystania **modelu edukacyjnego AQAL** (ang. *all-quadrants, all-levels*) w tworzeniu programu lub konspektu zajęć z wybranego przedmiotu. Czytelnik znajdzie tu nie tylko przejrzyste wyjaśnienia głównych założeń wspomnianego modelu, lecz także określone przykłady jego wykorzystania na lekcji języka polskiego i biologii.

Lidia Anna Wiśniewska w artykule „Myszka i co dalej. Szanse i zagrożenia związane z dorastaniem online” opisuje konsekwencje funkcjonowania uczniów w cyberprzestrzeni. Podpowiada, w jaki sposób prowadzić **ciekawe zajęcia z wykorzystaniem zasobów Internetu** i funkcjonalności komputera. Wskazuje adresy stron internetowych oraz wybrane pozycje lekturowe, inspirujące nauczycieli do pracy.

Z kolei główną oś narracji artykułu autorstwa Elżbiety Wiczorek stanowi kwestia zasygnalizowana już w samym tytule „Być naj... O presji i oczekiwaniach rodziców wobec dzieci”. Autorka przedstawia świat dziecka, dostarczając zarazem licznych wskazań do pracy wychowawczej.

Drugą część zbioru rozpoczyna artykuł autorstwa Alicji Szmaus-Jackowska pod znaczącym tytułem: „Śmietnik na głowie, czyli problem dyscypliny na lekcji”. W przystępny i niestygmatyzujący sposób analizuje potencjalne źródła braku dyscypliny na lekcji, wskazując na konkretne postawy nauczycieli, jak i uczniów. Autorka przedstawia szereg **propozycji radzenia sobie z trudnymi sytuacjami na lekcji**.

Zawód nauczyciela w znacznym stopniu obarczony jest ryzykiem tzw. **wypalenia za-**

wodowego. Czym on jest, jakie są jego przyczyny, jak go rozpoznać i wreszcie, jak mu przeciwdziałać, odpowiada Agata Wołowska w artykule „Wypalenie zawodowe, czyli o konieczności odpoczynku od tablicy”. Artykuł ten to obowiązkowa lektura dla każdego, kto pracuje w systemie edukacji.

Od współczesnego nauczyciela wymaga się stałego dokształcania, uczestnictwa w kursach, szkoleniach. Dagna Czerwonak w artykule pt. „Kolejna podyplomówka? Kompetencje (i ich brak)” prezentuje złożoność problematyki związanej ze stawianymi dziś nauczycielom wymaganiami, jednocześnie akcentując potencjał, jaki tkwi w tzw. wewnątrzszkolnym doskonaleniu nauczycieli. Autorka przedstawia propozycje szkoleniowe Toruńskiego Ośrodka Doradztwa Metodycznego, a także własny scenariusz warsztatów „Zabawy z fizyką i chemią dla najmłodszych”.

Ostatnią część opracowania otwiera artykuł Moniki Kamper-Kubańskiej i Karoliny Koszalińskiej zatytułowany: „Dom i szkoła.

Pole walki?”. Autorki zwracają uwagę na konieczność współpracy tych przestrzeni w szeroko rozumianej edukacji. Przyczynkiem do podjętych rozważań stała się idea **edukacji elastycznej** (ang. *flexischooling*), m.in. zakładającej, że obok szkoły istnieją wiele miejsc edukacji, które warto wykorzystywać. Co więcej, rodzic nie stanowi źródła „kłopotu edukacyjnego”, lecz czynnik decydujący o jego rozwiązaniu.

W kolejnym artykule pt. „Od testu do testu. Czy istnieje alternatywna droga?” Małgorzata Banasiak przekonuje, że w miejsce tradycyjnych metod (lub wespół z nimi) należy stosować tzw. **ocenianie kształtujące** – w skrócie OK (ang. *formative assesment*), które pomagają uczniowi stać się aktywnym (współ)organizatorem w procesie (samo)kształcenia. Do publikacji warto także sięgnąć z uwagi na liczne przykłady zadań twórczych oraz przykładowy scenariusz OK dla przedmiotu: matematyka w szkole podstawowej.

Pracą zamykającą cały zbiór jest artykuł autorstwa Małgorzaty Karczmarzyk pt. „Dziecko w szkole. O (nie)skutecznym porozumiewaniu się nauczycieli i uczniów”. Czytelnik znajdzie tu szereg informacji na temat **komunikacji oraz jej roli w budowaniu relacji**, szczególnie między nauczycielem i uczniem. Znajdują się tu także ćwiczenia związane z tzw. komunikacją rysunkową oraz kilka przykładowych scenariuszy zajęć wykorzystujących dramę oraz aktywności związane z folklorem dziecięcym.

Z lektury recenzowanej książki wynika, że współczesna szkoła jest przestrzenią bardzo wielu różnorodnych wyzwań. Mamy wrażenie, że miarą jej wysokiego standardu nie tyle są wysokie wyniki testów i egzaminów uczniowskich, lecz dobrze współpracujący i lubiący siebie ludzie. Taki stan możliwy jest jednak tylko wówczas, **gdy w szkole obecna będzie ciągła refleksja**. Podejmowana przez każdego – niezależnie od zajmowanego stanowiska czy wieku. Powinna to być refleksja nad sobą, swoją rolą, możliwościami i ograniczeniami oraz nad współpracą z partnerami codziennych doświadczeń.

Magdalena Gajtkowska
– pedagog, doktorantka w Zakładzie Podstaw Wychowania i Opieki, Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu, języków obcych, ODN w Poznaniu

Patrycja Wesołowska – pedagog, doktorantka w Zakładzie Podstaw Wychowania i Opieki, Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu; pedagog w Zespole Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych nr 1 w Poznaniu.

Publiczna Biblioteka Pedagogiczna zaprasza na

czwartkowe spotkania autorskie połączone z wykładami dla nauczycieli, pedagogów, rodziców i wszystkich zainteresowanych

18 lutego

Małgorzata
Cywińska
"Problemy
współczesnego
dziecka:
wybrane aspekty"

"Oblicza trudnego
dzieństwa:
konteksty
rodzinno-
edukacyjne"

3 marca

Barbara Jankowiak
"Socjoterapia
jako forma
pomocy
psychologiczno-
pedagogicznej:
teoria i praktyka"

21 kwietnia

Renata
Michalak
"Dziecko
u progu
edukacji
przedmiotowej"

Magdalena Piorunek,
Joanna Kozielska,
Agnieszka
Skowrońska-Pućka
"Rodzina - młodzież -
dziecko:
szkice z teorii
i praktyki pomocy
psychopedagogicznej
i socjalnej"

Publiczna Biblioteka Pedagogiczna
ul. Bułgarska 19, 60-320 Poznań
www.pbp.poznan.pl

powered by

XX Targi Edukacyjne, Poznań 2016

18–20 marca 2016 (piątek, sobota, niedziela)

WSTĘP WOLNY

OD TRADYCJI DO KOMPETENCJI XXI WIEKU

Termin

18 marca (piątek), 10.00–18.00

19 marca (sobota), 10.00–18.00

20 marca (niedziela), 10.00–16.00

Miejsce

Międzynarodowe Targi Poznańskie
pawilony: 7, 7A, 8 i 15

COLIN ROSE NA INAUGURACJI XX TARGÓW EDUKACYJNYCH

18. 03. 2016 r. godz. 11.00 MTP - Sala Ziemi
rejestracja na stronie www.targi.odn.poznan.pl

Zapraszamy na wykład psychologa, wykładowcy, współtwórcy brytyjskiej „Kampanii na Rzecz Uczenia się”,
twórcy popularnej na świecie metody szybkiego uczenia się języków obcych.

Wydarzenia towarzyszące

- Salon Wyposażenia Szkół i Przedszkoli
- Poznańskie Spotkania Targowe – Książka dla Dzieci, Młodzieży i Rodziców
- Ekoforum

Organizatorzy

MIĘDZYNARODOWE
TARGI
POZNAŃSKIE

